MSS No. 28 Subject Language

Name of MSS Medanikosa (मेदनीकरेशा कोष:)

Author Medanikar

Period — —

Folios 35 (50 to 58a, 59-82)

Script Sanskrit

Source Prithipal Singh

Missing Folios 1-49

मे. लिङ्गं तु दृष्टिमाप्रतिकूलयोः अत्र शाखामृगो भूमिशाखायां पितृकानने उपकार्या राजसद्मन्युपकारे
४. चितेन्यवत् जलाशयो जलागारे स्यादुशीरे नपुंसकम् नाडुलीयः शाकभेदे विडङ्गे नकुलाप्सोः
त्रणभून्ये मल्लिकायां स्यात्तथा केतकीफले पनेजयोर्नेवह्निर्नागभेदे हेमारूते निरामयस्तु
पुंसि स्याद्दिडिके त्रिषु नीरुजि परिवायो जुलस्याने गच्छन्त् नितम्बयोः परिश्रयः सभायां वाश्रये
प्रतिभयं भये घोरे च पीवजन्म स्तनकलशा द्वंद्वे रूतायाने ग्राहवोणः उमात्मीपेयाह द्वालभवेरिषु
पौरुषेयः कृते पुमा विकारे पुरुषस्य च त्रिषु नासं भवभयोः पुरुषस्य पदान्तरे फलोदयः पुमा
लोभे त्रिदिवे शालयेपि च भागदेयं मतेभागो भागधेयो पुमान् महालयो विहारे स्यात्तीर्थे
च परमात्मनि महोदयः कामकुञ्जे वाधिपत्यापवर्गयोः महामूल्यः पद्मरागे नामहार्येमलि
ङ्कः मार्जारीयः स्मृतः शूद्रे विडालः स्यात् प्रशोधने रोहिणीयोन्यवहार्ये नाडुपे च हल्लाशये ति
लेशायस्तु पुल्लिंगो मूषके च भुजङ्गमे वैनतेयस्तु गरुडे स्यादन्यकारेर्कसारथौ संपरायः स
मीके स्यादापदुत्तरकालयोः समाहृयस्तु पशुभिः खगैर्द्यूते च नामकरे भवेन्मुदसमस्ते हैं संकेते
च समूहके समुदायः समूहे स्यात्फणेसमुश्रयः पुमान् विरोधामयोः स्यलोदये गाद्रोपलो
पि च गजानामथम्रगाने यसाकल्यवराङयोः हिरण्यः स्वजेसे नास्त वाग्मि मयेपि त्रिषु पम का ४.

नान्तरे शैलोशोदेश आवासेन्तर्हितायां तथोषिति माङ्गल्यः मात्रायमाणास्त्य विल्वमसूरके स्त्रियां
शम्यामथः ७मी मिश्विस्त्रक्रवचास्त्वच रोचनायामथोरथिक्लीबे शिवकरे त्रिषु स्मराङ्गः पुंसि गोमा
यौ वायावेच परमेष्ठिनि रहस्यं हीनदीभेदे गोपनीये भिधेयवत् लोहित्यं लोहितेस्याक्लीबे पुंसि नदा
न्तरे वराहपोहानखो राडव चारुवाटिनि वाच्यवत् अवायः स्मरेनेत्रहौ पुंसि क्लीबे तु तेजसि वक्रा
ङ्के कुत्सिते हीने वचनार्हे तु वाच्यवत् विजयः स्याज्जये पार्थे हि यानिश्च्यन्तरे स्त्रिया उमासख्यांवि
स्मयः स्यादाश्चर्यदर्पयोः पुमान् विशल्याग्निशिखा दन्ती गुडूची त्रिपुटासु च अश्व्या देवदेषणालेशा
गिडल्यः पावकान्तरे मुनिभेदे च मल्लरे शालेयः स्यान्मिसी पुमान् त्रिषु शाल्युद्भवे हेत्रे स्याक्ली
बौ पंगतशीर्षके स्वकेशे पुंसि शैले पैतालूपर्पीतसैन्धवे शैलजे नातुमधुपेशिलातलेन्यलि
ङ्गकम् सन्नयः समवाये च स्यात् पिवलेपुमान् समयः शपथाचार सिद्धान्तेषु न शाधिपि क्रि
याकारेव निर्देशे संगते कालभाषयोः भरणेल्लु पुमान् नारिवादेस्यान्मातरिश्वनि सामर्थ्ये योम
नायो स्याद्धक्का वपि नपुंसकम् सौरभ्यं तु मनोज्ञत्वे सौरभेय उभा गौरवे हिरण्ये रेतसि द्रव्ये शातकु
म्भवराटयोः स्मर्त्तयेमानमेरे स्याद्रूप्ये च नपुंसकम् सहृदये मानसे हृत्क्रोरसौरपि नपुंसकम् स्मयमच
भवेदनुशयो द्वेषपश्चात्तापानुबन्धयोः अवस्था यमानीहारे प्युमिमाने पिपुंस्ययम् अपसव्यंत्रि

मे॰
को॰
५॰

योद्धाः॥शुभम्भिनीहृति ओष्ठ्रलल्हपभेदेसान्त-नीरेतरोम्बुदे करोवर्षोपलेरश्मौपाणौप्रत्या
यशुण्डयोः कटुस्त्रिषुखलेस्मिपिण्डेनागान्तेमातरिस्त्रियाम् कारोवधेनिश्चयेचबलौयत्ने
पतावपि वधारश्चैलेपिहिमात्रस्त्रियोहमौप्रसेवके खवर्णाहीरिकायांचवद्धनागारवधयोः
हारोरसान्तरेभूतेलवणेकाचभस्मनोः कारिस्त्रियायांसाहाभ्यलिङ्गस्तुशिल्पिनि कारवि
स्रुकर्मेशिलानात्रिभकारकशिल्पिनो हीरेरुगयेलललेकीरः शुकेशुभम्भिनीहृति कुकरूपाल
ऽभकेशुमान्शुभम्भिनीहृति दोष्ठ्रः स्यादयमकुरकुपाणलेशुवाच्यवत् तद्गाम्यद्गान्हीकारः।
कारिकास्तरचामृच वाङ्गेरैवेपपयोर्हिलामहिकामात्रयोरपि वरखुरनद्रम्बेकोकलादे
वगोह्लरे कूरलकठिनेद्योरन्दशसेष्वभिधेयवत् कुक्कुमारव्यानमाभीलेयापमन्त्रापन्ना
दिनोः तेत्रभारीरकेदारेसिद्धस्थानकलत्रयोः क्रोष्टोमृणालिकाकूलविदारीलाङ्गलीषु
च दोष्ठ्रमधुलिपानीयेखरः स्यात्तीक्ष्णाचर्मयोः गर्दभेस्त्रीदेवताडेतत्त्वहृदेपहरेहये रघ्भेषु
सितविषघेनेखुरः कोलदलेशफे गरीघरायांकरणोक्लीवेनोपविषेविषे गात्रेगन्नायन्न। ५।
द्वौरिमानेयष्टेकलेवरे मीलीमाषास्सरसन्योगोरिनौनेत्रहृन्निभिद्वि अद्रोगिरिजकेपाबि

5 |

लाउमार्यं शैलेये कालोये शिंशिपाद्रुमे द्रुनालीयमित्येनडगामद्रीरफेनयोः अथप्रवचनी-
पस्यान्यवत्कमवाद्ययोः हृषाकणपीयुगौरी वरीजीवनिकात्तुच पष अत्युत्तमनीयजुप-
स्येयेयौनाभकहृवे विष्वकेनत्रिपालल्मावाराह्यामपियोषिति पान्तवनीः २५ ॥ स्त्रनेः
पावकेनीह्योरात्रे स्त्रियामविनेयाः श्रीवेशरचनाशोभारतीरलद्रुमे लत्यात्रिवचीसंप
त्ति विद्योपकरणेत्रुव विभूतौचमतौचस्त्री हृद्धिस्यांविनेरक्वे रहि अंरपीवचक्राङ्गे पीत्र
गेत्रुनरत्नवत् अगंभुरत्नाद्युपरिमाणोपलक्ष आलसनेसमदेवप्रान्तेचस्यात्नवंभसकम्
अपिवशयानेचप्रथमेवाभिधेयवत् अभ्रमेहेचगमनेयानभेदेचकाञ्चने अद्रिःशैलद्रुमार्केना
यादः छिन्नोपादमलयोः अष्टः कालकचोंभस्निग्धोवक्रकृतिशोभिते अहंसहरणेचापेक
रनलेनभंसकम् आपचर्मसमभेदिमाभस्निग्धोमेषानैष्टरे आहोनलत्रभेरसासत्त्रियांक्रियतेमिये
यवत् आरूः भंसिलयेभेरेनयाककंररंष्ठिलाः इन्द्रुणः शक्रादित्यभेद्ययोगभेदानलपसम
इन्द्रुफणीन्त्रकेपिसारिणभवाक्रममुरामनुह अग्रःभूष्य सतेतृत्राद्रुमभंसिविश्वकरे हीहव
चयोहस्तीककेसांकरभेभमान उसोहृषेचकेरणश्रमांजसपविंतयोः पेदःकाकेजयलोना

गौरसञ्जरणो विद्वेरणो लङ्घनरङ्घयोः गन्धरत्नतले पुंसि द्विपालोपेटकेनत्रीसन्तन्त्रे कुटुम्बकृत्येस्याद्
त्सिद्धान्तेचाषयोनमे प्रधानेतन्तथानेचपात्रभेदेपरिच्छदे श्रुतिशाखान्तरेहेतावुभयार्थप्र
योजके इतिकर्तव्यतायांचतन्त्रीवीणागुणोमता ग्रन्स्तादेहशिरसोस्तन्त्रीनिष्कप्रमीलयोः
तमोवानरभिन्नकाविष्णुद्योम्नुद्मोक्तिके नानन्दत्रेस्निमध्येचनानश्च्योनपुंसकम् स्त्रीतु
हरेवताभेदेवालिगी ब्यतिभार्ययोः त्रिलिङ्गोसत्यशब्देपतास्वप्नल्वेहणोपिच नोश्रात
कहरोहिण्णराजिकागणुहर्वयोः त्रिवृत्सेनितान्तेचकेटातीरेन्वरोयसि पुंसिवृत्रुणपतो
वेनपाजनेवेशकेपिच हरोधीसाध्वसेगतेकन्दरेतदरीस्मृता दर्पण्ययमनागर्भदन्तः स्वरेस्त्रि
नीसते दाहस्यात्पितलेकाष्टेदेवदारौनपुंसकम् द्वारेनिर्गमनेपिस्यादस्युपाथेयपरौगिरे
कर्णसन्तलकेकुमेराज्ञेस्वर्णान्तरेपिच धराविश्वंभरायांचस्त्रीगर्भाशयमेदसोः धात्रीजन
न्यामलकीवसुमत्युपमातृषु धाराचेन्याग्निमत्स्केन्द्वरङ्गगतिपञ्चके चटादिक्षिद्रसन्तत्योः
प्रपातेस्यद्वचसच खड्गादेनिशितमुखेधाराश्याबान्तरेश्रुणो धीरोधैर्यान्वितेस्वैरेवुधेक्लीवंतकु
ड्कुमे स्त्रियांश्रवणात्ल्यायांनरोऽजेमनुजेऽर्जुने क्लीवंतुरामकर्पूरेनक्रेस्यादग्रहारुणि नासायां
पुंसिकुम्भीरेनारस्वर्णकनीरयोः नीव्रनेमोवल्लीन्द्रोरेवतीभेपिकानने नेत्रेपथिगुणेवस्त्रभेदे

52

ह्रीसंमोहक्षेपुनस्त्रिषु गुन्द्रस्लेजनकेस्त्रीतप्रियङ्गोमद्रमल्लके गुहविलिङ्गोमहानिडंगेरालस्तुनोर
पि पुमान्निषेकादिकरेपितोरामस्मन्निशि गद्यप्रःलिंगान्तरेपुंसिवामलिङ्गार्थेलबके गोत्राम
गम्पयोर्गोत्रःशैलेगोत्रंकुलाख्ययोः संभावनेयवाधेवकालननत्रवत्मेम गोरःपेनेहणोस्येनेवि
शुद्धेचाभिधेयवत् नाम्नेनसर्षपेचन्द्रेनहयोःपद्मकेसरेगौरीत्वसंज्ञानरजःकन्याप्रांकरभार्ययोः
रोचनीरजनीपिङ्गाप्रियङ्गुवसुधासुच ग्रामामायाविशेषेचपादस्यांपतियोषिति चसलरिवस
हिंसेवीरोभीमेरपिच चरोयुगभेदेस्याञ्झेमेचावेत्रसेवले वन्हःकदंबकाम्पिल्यवयोश्चसमि।
चांसि चक्रःकोकेपुमान्क्लीवंव्रजेसैन्यरथाङ्गयोः प—रस्मान्नेरेकमकारोपरणास्वयोः जलावर्तै
प्यचक्रःपुमान्स्त्र्यान्तभागयोः चारःपिपालस्वतेस्याङ्गतोवन्धापसर्पयोः चारुट्टद्वस्पतौपुंसिवा
भवेत्वभिधेयवत् चिन्नाकुपर्णीगोदुग्धास्वभद्रादन्तिकास्वच मायायांसर्पनरवनदीमेदेषुचस्त्रि
याम् तिलकालेलक्ष्मयोःक्लीवंकर्वुराङ्गनयोरपि नेदकयोस्त्वन्यलिङ्गंचीफिल्पानपुंसकम् गोस्त
नेवस्त्रभेदेचवेलबालिव्वनभेदयोः चुक्रीश्वतास्वचाङ्गयोस्त्रीपुंसस्त्रेनवेतसे चैत्रंमरनादेवहलेना
मसंन्मासभेदयोः चारःपाटच्चोरेपिस्याच्चोरपुष्पोषधावपि छात्रामिसावतिकप्रेकुलस्थपुंस
शिलीन्ध्रयोः नंतुसकेवातपत्रेच्छिद्रंदूषणरन्ध्रयोः जारीस्यादौषधीभेदेस्त्रियामधपपतौपुमान्

काञ्चनेचन्द्रिकायांवाह्लीकस्त्र्यामनदीषुच लिपिभेदेप्रमाणानांकष्टकालानन्तयोरपित्रिषुश्रेष्ठेचस्या।था
चनपुंसिकरणान्तरे भारःस्याद्वीवधेविस्तोपलानांद्विसहस्रके भीमरानैत्रिलिङ्गस्याद्दारयोषि
ति भूरिर्नावासुदेवेचहरेचपरमेष्ठिनि नपुंसकेस्वर्णेचप्राज्येस्याच्चत्रिलिङ्गकः मन्त्रोवेदवि
शेषेस्याद्देवादीनांचसाधने गुह्यवादेपिचपुमान्महतोगिरिधन्वयोः मात्राकर्णविभूषायांवित्तेमा
नेपरिकरे अल्पमात्रावयवेत्तल्लेक्लीवंकार्त्स्न्येवधारणे मारोग्नेतस्मरेविघ्नेमरीच- ननहये मा
रिःस्त्रीमारिणावर्षमित्रंस्हृदिनद्वयोः सूर्येपुंसिसुहृद्गणान्यद्रूमैदैत्यान्तरेपुमान यात्रात्वयापने
पिस्याद्गमनोत्सवयोःस्त्रियाम् रन्ध्रंमहदणेछिद्रेराष्ट्रंस्यादुपवर्त्तने उपद्रवेक्लीवपुंसोरहल्लो
स्तराहेत्रयोः रेत्रेरनसिपीयूषेपटवासेसूतके रात्रेनाशमवरेक्लीवमपराधेचविल्बिषे रो
धंरसेचवृन्ताग्रेमस्त्रीनीत्रेभीवलनीपीत्रिषु वक्रस्यावलकेपात्रंक्लीवेयोगान्तरेपुमान वस्त्रात्ला
ह्योरुरुपाचवच्चीस्थ्यन्तरेमना दर्भेलोहीरकेप्यस्त्रीवज्रंन्नपवरत्रयोः वप्रस्याद्वेपुमानक्षेत्रेवोवे
चेचयेरके वज्रंमुखेरनभेदेव्यग्रोग्रामसक्तयाऽङुते वावावारानाद्विवसेक्लीवंमन्दिरेचचलच्छात्रे व्या
घ्रःस्यात्सिपार्श्वेलोरक्तेरण्डकरञ्जयोः श्रेष्ठेनरान्तरस्थंकार्णकार्णवयोषिति वृश्चीरेपिचवने ५३

53

स्थलेऽडुमस्तच रथेवद्रुविन्यंचनेत्रीनेतरिवाच्यवत् परंश्रेष्ठावहानग्योनेरक्लीवंनकेवले पत्रेन्तवा
हनेपर्णोस्यमन्तेदेशमपहिपाणाः पारंपरतटेप्राज्येनस्त्रोपारानदीभिदि पारीहस्तेचकर्कर्यापादरज्ज्वा
चवत्रिनः पाल्यामत्रेत्रिषुक्लीवंमुराटोराजमन्त्रिणि तीरस्तायान्तरेयोपेमुहषः प्राजेभिधेयवत्
षेमिणिपाटेवलोकेचनत्यभेदपरागयोः पुरंनपुंसकेगेहेदेहपाटलिपुत्रयोः पुष्पादीनांदलम्मृतो
नागुम्सलीनत्वाप्रुरि पुन्नारेदत्नरिशेविवत्लमेदयोरतिमृत्के पत्रेकूपोपुराउरीकेपुंभस्त्रिनीवृदत्र
रे पूरोजलसमूहेस्यात्रुणासम्बहिलावयोः पोत्रेवहित्रेहलाग्रेचसूकरस्यहलस्यच पौरंत्रिषु
प्रोद्भवेकत्रणेत्रनपुंसकम् वरीप्रोक्ताशतावर्यांवराचस्याफलत्रिके मनागिष्टेवरेकेचिदाङ्ग
न्दव्ययम् वर्भवैस्यानेरम्मूलपाणौचगाहदध्वजे विपालेनकुलेपुंसिपिङ्गलेनभिधेयवत् व
कः पानेम्बरेपुंसिम्रुटभेदेनपुंसकम् त्रिषुक्रूरेचकुटिलेवारःसूर्यादिवासरे द्वारेहरेकञ्रहूं।
देहन्ताववसरयोःतते वारीस्यान्नजवन्यनाकलशपामपिपीषिति वारिर्वाभाजवन्यन्योःस्त्री
क्लीवेत्तुनिवालके वीरोरसविशेषेपुंस्तुतेरसुभटेत्रिषु स्त्रीसुराहीरकाकोलीनामलकेपलवा
लुके पतिव्रत्तवतीरम्भागाम्भारीदगियकास्तच मलस्तहीरविदार्याक्लीवेमङ्गलमस्लयोः

मे॰
को॰
५५

योः पुंसि सिंहराजवदकमध्ययोः पुल्लिङ्गस्त्रिदिवेशोस्यात्स्वर्गेननव्यवस्थयोः शास्त्रादिस्त
त्रणाग्रमेघेसुरः खड्गजन्दमनस्त्रयोः हरिश्चन्द्रार्कवाताश्वशुकभेकयमाहिषु कपौसिंहेहरे
जेंशौशक्रेलोकान्तरेप्रमान् वाच्यवल्लिङ्ग हरितोहीरोम्बकसरेयुषि हारिः पथिकसन्तानद्यू
ताभिभङ्गयोस्त्रियाम् हिंस्रातैलावलीमांस्योः स्त्रियांस्याद्घातकेन्यवत् हीरातैलाम्बुलस्प्या
स्यात्पुंसिपाण्डुरवज्रयोः होरालग्नेपिराश्यर्द्धेरेखाशास्त्रभिदोरपि रत अमरस्त्रिदशेप्यस्थि
संहारेकुलिशाङ्कमे स्त्रियुगुड्दामरावसोः स्थूणाहर्वीजराशिषु अपरंगम्यार्द्दस्याज्जरा
यांतयोषिति इतरंभिन्नेपितथार्वाचीनेप्यन्यलिङ्गकम् अपरल्लप्रमाणोहहीनेनहुँवा
च्यवत् अधरःस्यादधानेस्यात्स्वरभेदेचतौप्रमान् अन्तरमवकाशावधिपरिधानान्त
र्द्धिभेदतादर्थ्ये छिद्रात्मीयविनावहिरवसरमध्यान्तरात्मसहचोषु अवरंगतनात्यजङ्घादिदेशे
वरमेत्रिषु अम्बरंनहयोर्व्योम्निसुगन्धान्तरवस्त्रयोः अङ्गारमल्लकेनस्त्रीपुंलिङ्गःस्तमहीसु
ते अङ्करालोत्रिपानीयेभिनवोद्भिदि अजिरंप्राङ्गणोवातेविषयेदर्दुरेतनौ स्त्रीचर्पाम
तरंत्रब्रह्मावर्सयोःपुंसिशङ्कुरे अपिरेवीतिहोत्रस्याहन्तसेभास्करेप्रमान् अशीरःपुरुषे ५५

वृक्षोरिपौघनेथ्यान्नेदंस्यपर्वतभेदयोः रेवःकलेवरेक्लीबंवानाग्नायांकेहुमेपिच रोहीस्त्रीपणपारे
नागमत्रामेरोकवान्तरे शम्लेजननेवाणेरम्यग्रेनाभारंजले शस्त्रेलोहास्त्रयोः क्लीबंकुरिकायाव
योमिति शक्रःपुमान्देवराजेकुटजार्जुनभूरुहोः दन्तिकानीमेथापरेज्ञिसोप्राहल्लीकोपवत्र
योः शातिर्नीतोपकरणेस्त्रियांशाकेनिकान्तरे युद्धार्थंगजपर्याणेव्यवहारान्तरे पिचण्डेना
षणंतुस्याल्लवलेवाच्यलिङ्गःपुंसिसमीरणे प्रेतोपकरणेप्राहुर्नन्दयोरागमाज्ञयोः पि
शुनाशाकमात्रेचप्रोभान्त्रुनमहीरुहे पिरोनापिप्पलीमूलेम्प्रात्हमनन्याचयोषिति पीतं
नलदेवक्राङ्गुः क्लीबंद्रुतगतौत्रिषु प्रभ्रंस्यादभ्रकेक्लीबंमहीप्रभ्रककयोस्त्रिषु शुक्रःस्याद्गा
वेवेज्ज्येष्ठमासेवैश्वानरेपुमान् रीतोत्तितिकगभिद्रोः क्लीबंसूरःस्याचारविभदे स्वहःपुंसिद्यप
रवाडेभिड्रेरण्यध्वरेशारे मन्त्रपत्रसदादानाक्कारनाराणपकेतवे शारोदपयग्रगतोर्नोस्त्रो
नातसमीरणे उदाताराद्वकाराद्रौयज्ञादौचवधेनौपुमान् सारोबलेस्थिरांशेचमज्जिपुंसिजले
यने न्यायेक्लीबंत्रिषुवरेस्मान्दूवनेमरदौ स्यारस्यान्सुसिविकरकादेष्वदुदुरे सिप्रोनिदा
घमलिलेसिप्रानसारिदन्तरे स्थिराभूपालपर्णालाशनेमोदेवलेत्रिषु सीरोक्काहल

मे॰
को॰
५५

आत्रेयिरायामपि कवरी कठरो जठरे स्थैर्यै विरञ्चौ वारणे मनौ करीरो वंशाङ्कुरे स्त्री हस्तिमह
दयोः प्रमाने करीरा चीरिकायाञ्च दन्तमूले च दन्तिनाम् कचित्रे रसनायां च चर्माङ्गे करिका
सस्ति कच्छुरा शूकशिम्ब्यां च स्त्रीदुःस्पर्शयोरपि कच्छुरो वाच्यलिङ्गः स्यात्पामले पुंश्चले
पि च कर्वुरं कलधौतेस्त्री हप्यी नङ्गे गजान्तरे कर्बुरो मायांनारक्षः पापयोर्भेदजान्तरे ।
कमीरो जातिभेदे च तन्वाचि स्मारे च प्रस्तावम् कणेरुः कर्णिकारे च करिणीवेश्ययोः स्त्रियाम्
कङ्कुरेकं त्वसिवाच्यलिङ्गं तक्रे ण पुंहकम् कर्करी स्याद्गलन्तिकाभेदे नादर्पके विनेत्रिषु कठा
रः कपिलेशाकेश्कलत्रेग्रोणीभार्ययोः दुर्गीस्यानेन्वपादीनां कतम्पः पुंसिराजसे वि
घाधरे महादेवेन पात्यादत्तदेवने कन्दरः स्वङ्कुशे पुंसि गुहायां न नपुंसकम् कूरः स्यात्
मांशयुगास्त्ववर्त्मेन तु नपुंसकम् कश्मीरं कुङ्कुमेऽपि स्यात् टङ्कपुष्करमूलयोः कावेरी स्या
न्सरिद्भेदे पण्यनारीहरिद्रयोः कान्तारी स्त्री महारण्ये विले दुर्गमवर्त्मनि पुंसि स्यादिक्षुभेदे
पि किंशोरोऽश्वसपशावके तैलपण्योषधौ चास्यात्सूर्यावस्थसूर्ययोः किर्मीरो नागरङ्गे
च कर्बुरे राक्षसान्तरे किशारुनामसस्यशूके विशोषके ङ्गपतिषिणि कुञ्जरं गह्वरे किरे स्त्री

शाकेवरेकन्दकपाटयोः अवीरापतिपुत्राभ्यांस्त्रीसत्वरहितेत्रिषु अगरुःक्लीवेद्रोणकशिंशपा
पर्यायोवाचवल्लग्गुनि असुरारजनीगस्तोरसुरोदेवारिभास्करयोः आकारोनिम्नऐरावति
स्यान्तभ्रेहेष्ठहृष्यने आधारस्त्वाधिकरणेऽपालवालेम्बुधारणे आरारःस्यात्कृत्वरणोद्दे
पद्दृष्टैमहृद्दले आहारःस्यादाहरणोभोजनेचघ्रमानयम् आसरस्त्वभमानवैस्वानरेचर
जनीचरे आकारस्त्वलिङ्गेत्वाकृतिरोन्यत्रयामरे ईन्तर्यसन्त्यापथिकेक्रूरकर्मणिचत्रिषु
ईश्वरोमन्मथेप्राप्तोनाथेस्वामिनिवाच्यवत् ईश्वरीचेश्वरोमायामुदरंजठरेपि उ
तराटिशिरोधेचस्त्रयायामजनस्यच विराटसमहतेनास्याहर्द्वेदीचोआनतमेघ्रच नपुंस
केप्रतिवाक्येथोद्दारस्योद्दनाद्दृतो यतरंवारिधारायामरत्तास्यान्निजःस्मृताः एका
ग्रमन्यलिङ्गःस्यादेकतानेप्यनाकुले औणीरंणायनामसनचामरदन्नेघ्रचक्लीवम् ककु
रःकरीरहृद्देठीनेककचेचपत्तिभेदेच कदरःश्वेतखदिरेक्रकचव्याधभेदयोः कर्तुरंस
लिलेहेम्निकर्तुरःपापरक्षसोः कर्तुराकृसकृतायांघ्रावलेपनरस्यवत् कर्परस्यात्क
पालेचशस्त्रभेदेकपाटयोः कन्दरोवाविवाहेस्यात्त्रीवायांकन्दरामता कर्वरःकथितो

मे॰
को॰
५८

गह्वरं दम्भेषु निकुञ्जे तनगमानयम् गान्धारः पुंसि सिन्दूरे रागदेशप्रभेदयोः गाङ्गेरुप
दादेवीकुवेरभिस्युरिरेषु च गोपुरं द्वारि पूर्द्वारि कैवर्तीमुस्तकेपि च घर्घरो नाचलद्वारि
द्वारोलूकनदान्तरे स्त्रीहस्तच एण्यांवीणायाभेदे स्वातान्तरे त्रिषु चमरश्चामरे स्त्रीतु मञ्ज
रीमृगभेदयोः चत्वरो नैकपथे चत्वरे चामरापि च दारः पिबालव्यजने चिक्कारस्तु
रणागयोः पवित्रत्वभिदोः केशोत्कट बद्धो मरीसृपे छिदिरः पावकेऽग्नौ करवाले
परस्वधो छिद्रः पुंरन्धने ग्रोपनैवैरिणाञ्च त्रिषु जठरो न स्त्रियां कुक्षौ बद्धककव
रयोस्त्रिषु जर्जरं शैवले पाकध्वजे त्रिषु जरत्तरे जम्बीरः प्रस्थपुष्पे स्यात्तथा दन्तशठ
द्रुमे जलेन्द्रः पुंसि वरुणो जम्भले च महोदये कर्करः स्यात्कलिङ्गे वाद्यभाण्डे नदी
न्तरे फल्गरी च देहेन्द्रुको बालचक्रले टहरी स्यान्नघावादलस्यापटहवाद्ययोः व
ड्गोगो विस्लथे पि स्यान्नसिंहो सिञ्जिनीध्वनौ दप्पारः ढक्कुणदारे हेलाविभ्रमगोचरे वा
यवन्ते केरान्ते वद्विङ्कुरो डङ्कुरेपि च वेष्पेन तथा तिमिरे कोपे स्त्रीत्वनमल्लनो शूलप
तनिशायां चत्वरकात्रनवराङ्कुके ह्रीकारयां च तिमिरं ध्यानेनेचामयान्तरे पविरेना। ५८

56

वेनागान्तरेप्रभावे कुक्कुरःसारमेयेनाग्रास्थिपर्वणिनपुंसकम् कर्परःस्यात्कफोणौचजत्रुन्य
चपुंस्ययम् कुन्तरौनेकपेकेशेस्त्रीचान्नकोचपाटलौ कुमारःस्याच्छुकेस्कन्देयुवराजेश्व
वारके बालकेवरुणाद्रौनानहयोऽज्ञोऽन्यकाल्वने कुमारीघोलननानवमाल्योनदीभिदि
महापराजितायांकन्याजम्बूभेदेषुचस्त्रियाम् कुचाहननोदुमेकीशेकुहारेकेवलेरते कुबेरः
स्यात्तुसितननदीवृक्षेषुण्यजनेश्वरे कूवरस्त्रिषुचारौनाकुब्जकेस्त्रीयुगन्धरे केसरोहिङ्गु
निकौवेकिंजल्केनस्त्रियांपुमान् सिंहकटायांपुंनागेवकुलेनागकेसरे केदारोऽद्रौ
शिवेतेत्रेभूमिभेदालवालयोः केदारःकुम्भिनरकेघ्निरःकपालसन्धिषु कोटिरःकुन्त
कुलेशाक्रगोपककपात्रयोः कोटरोनागरेकूपेऽस्त्रीगितपाचपादके पञ्जरःकमके
भद्रमुस्तकेलसकेपिच खर्परस्तस्करेधूर्तेभिक्षाभाण्डकपालयोः खङ्गेरेत्रप्यख
लयोर्वृश्चिकेनाडुमेद्वयोः खदिरोग्रामकभेदेस्त्रीनाचन्द्रेदन्तधावने खगाभ्रमभ्र
लेपोस्यान्तथाशस्त्रदन्तान्तरे खिद्विरस्तुशिवाभेरखड्गेवारिधानके गल्लकःकांस्य।
कारद्रौकरिणीविलयोस्त्रियाम् गर्गरोमीनभेदेस्त्रीमाणस्यामयगाह्वरम् गुहा

मे॰
को॰
५८

गोक्षुरो नाऽत्रेपयस्विचक्रीवंमप्येस्यादभिचारवत् प्रदरोरोगभेदेस्याद्विदारेशरभङ्गयोः प्र
करःस्यात्तुमान्स्तम्बेविकीर्णकुसुमादिषु नपुंसकेऽत्रकेस्त्रीनाद्याङ्गेचवत्रावनौ पक्का
रःपीवलेसैनासोपानेजलकुब्जके प्रस्वरोग्याविचमणीप्रकारस्तल्लभेदयोः पदारःप
दपूलोस्यान्नरातिलिन्देन्नपुंस्यपि प्रसरःप्रलयेवेगस्यान्नादीरस्तमूलके केदारेवालसा
रे वारिरितिनउन्यापि स्याद्धृशवातिकेपुंसिपामरःखलनीचयोः पाण्डुरस्यान्मरुवकेव
केवर्मेनादिषुनद्यपि पांपरोभक्तमिकेस्यात्कोनाडीराजयक्ष्मणि वपिञ्जराभ्यान्तरे
पीनेक्लीवंस्वर्णेचपीनले पिण्डारःक्षपणोगोपेमहिषेरतणोद्रुमे पीवरःकच्छपेस्थूल
लेपुष्करंत्वम्बुपद्मयोः तूर्यवक्त्रेखड्गफले हस्तिहस्ताग्रकाण्डयोःकुष्ठौषधेद्वीपतीर्थ
भेदयोःस्वनपुंसकम् नागराजगणागविहगल्पभेदेषुचारणौ वल्लरःस्युग्निकारज्जोला
हलेमकरस्यच करीरकोपोनालस्यपल्लवेचपयोधरे वङ्गारेस्तमकण्टेपुंसिस्त्रीचढ्ढलकत्व
यौ वहुरोवधिरेहिंस्रेविषुस्याद्दस्यारम्ययोः बन्धुरावयाण्यापाइस्यारम्ययोः बन्धुरापण्ययोषा
यांस्त्रियांभस्त्रितसत्केषु वन्द्रुरःशोभनेनन्नेवर्षयोवन्धुकदत्तयोः भ्रमरःकामकेभृङ्गेभ्राम

स्तुयोमायेनमरीकुक्कुरस्त्रियाम् धत्ताकेपिनधारस्तुकाहोरक्वोस्त्ववर्थेपि त्वत्वरोक्षम
गुरुषेप्रेहाम्भुङ्गागवेपिच दहरोभ्रानरिलुलाभवकार्येचवालके दत्तरलस्त्रदन्ते
ष्योन्नतानतेत्रिषु दर्दुरः पर्वतेपुंसितिविषीवद्वग्रभाजने दर्दुरस्तोयदेभेकेवाद्यभाण्डा
द्रिभेदयोः दङ्गराचाटिकायांस्याद्रामजालेनपुंसकम् दाण्डारोवहलेमत्तवारणेश
धन्तुके कुम्भकारेस्यचक्रेचद्वापरः संशयेयुगे दासेरोदासिकापत्येत्रिषुपुंसिक्रमे
लके दाईरःपुंसिनरकान्तरेस्याहवभावयो रत्नारिःपुंसिमामामदेवेचगरुडध्वजे
धुमरीभेदेनाविरेत्रिषुपाण्डुरे नरेन्द्रस्तुमहेपालेविषवैद्येचपुंस्ययम् नर्मदान्ननदीभा
ण्डुस्तुहलामिक्कलासुच नागरंमूलकेशुण्ठ्यांविदग्धेनागरोद्भवे निकरोनिवहेसारे
न्याय्यदेयधनेनिधौ निर्जरःस्यान्नुमान्देवेजरापन्नेकेचवाच्यवत् निर्जरागडूच्यानता
लपर्णामपिस्त्रियाम् निकारःस्यात्परिभवेधान्यस्योत्क्षेपणेपिच निर्भरंनिर्थनेसारे
स्ववनकठिनेत्रये स्यान्नीवरोवाणिजकेवालकेपिचहस्पते प्रवरःसंततौगोत्रेक्लीबे
श्रेष्ठेत्रवाच्यवत् प्रत्वराहयमस्त्राहेकक्कुरेश्वनरेपिच पुंसित्रिषुयमन्यत्रवरेपवित्रवर्षे

मे. को. ५८

रकेपुंसिक्लीबेनकुट्टमारस्तनौः बदरागरुषिकर्पास्योरेलापण्यांस्त्रियांपुमान् कर्पासस्यास्थि
बदरीकोलेक्लीबेंतत्फले बठरः कुसुंबेरकेशब्दे च बधिरः पुमान् किर्मीहीह्लिपिप्य।
लौःक्लीबेधिल्लवणोस्रतनम् बर्बरः पामरे केशे च क्रलेनीवृदन्तरे कज्जिकायांपुमान्ग्राक
भेद्पुष्पभिदोःस्त्रियाम् बक्कुरः परिहासेस्याद्भागेपुवथणावपि विलेरणाहलेतेचेगार
नौषधयोरपि बल्लराविषुसंश्रुष्कमांसभूकरमांसयोः वार्द्दनकमलावीजन्दिनाव
नेशाश्वयोः वानरस्तुपुमानङ्गपुम्पुद्दोवानचेटके किष्कारेपिनिर्मायेवारकेपिच वास
रस्तुपुमान्नाराप्रभेददिनयोरपि वासुरासिनायोमाद्धामनेयभूविस्त्रियाम् विष्टरः
कुप्रमुष्टौस्याद्यासनेचमहोरुहे विष्टरोवाक्यपत्नेस्याद्विलारेप्रणयेपि चविङ्गरोना
गरेचौरेकौरवाणांचमन्त्रिणि विङ्गरस्यात्प्रतिश्लेषेनद्वयोर्विकलेत्रिषु रसालायांस्त्री
विदारोनलोकासास्विदाहतो विदारीशालपर्णांचरोगभेदेत्वरण्ययोः विवरंदूषणेरन्ध्र
नैर्विसरः प्रसरेध्वजेविस्तारस्ततौविटपेविकारोविकृतौहति विहारोभ्रमणेस्कन्धे
लीलायांसुगतालये सावरोम्लेच्छभेदेचपानीयशाङ्गरेपिच शाम्बरंसलिलेपुंसिस्त्री ५८

58

रेमधनिस्स्वनम् पुंसि प्रस्तरभेदे च भास्करोऽग्नौ प्रभाकरे भार्याहः शैलभेदे स्यान्मृगभेदे च
तत्र च कौतुया परभार्यायां पुत्रो येनोपपादितः भृङ्गारी किलिकायां स्यात्कनकालो
पुमानयम् मत्सरा मत्तिकायां स्यान्मात्सर्ये क्रोधयोः पुमान् असह्यपरसंपत्तौ कृप
णे चाभिधेयवत् मधुरा शतपुष्पायां मिश्रेयानगरीभिदोः मधुकर्कटिकामेदाम
हल्लीयष्टिकास्व च क्लीबं विषे पुंसि रसे न हन्स्वादु प्रियेन्यवत् मन्दरस्तु पुमान्मन्थशै
लमन्दारपादपे वाच्यवद्बहले मन्दे मन्दारः स्यात्सुरद्रुमे पारिभद्रेऽर्कपर्णे च मन्दारो ह
स्तिधूर्तयोः मन्दिरं नगरेऽगारे क्लीबं ना मकरालये मम्मरः कोषफलयोर्वायसेनानयोः
पुमान् ऊरुस्तम्भयानहृदयोर्मन्दरघोषवक्रेऽभिधेयवत् मकरो यादसोभेदे निधिराशिप्र
भेदयोः मसूरी पापरोगे स्यादुपधाने पुनः पुमान् मयूरो बर्हिचूडायामपामार्गेपि खव
णिउनि मर्मरो वस्त्रपर्णादिस्वने स्त्रीपीतदारुणि मञ्जरीतिलकद्रुस्तबकयोर्वल्लवे
ह्योः मकरो मल्लिकाभेदे पुंसि कस्वादिभेदने महिरः कामुके मेघे च मुहिरः कामसूर्ययोः मु
केरस्तु नरङ्गेः स्यान्मन्मथे च विवाहिनि मरुगाधिः स्यात्पुंसि कार्वीरवशार्दूलयोरपि हरिभे

भारः संभृतौ संचये सामुद्रे देहलत्तणो समुद्रः ज्ञेन्यालिंगो यस्मावितः ग्रोकेरेवसौ सावित्री सत्यवत्पत्न्यां
ब्रह्मपत्न्युमयोरपि सिंदूरस्तरुभेदे स्यात्सिंदूरं रक्तचूर्णके सिंहशीरोचनोरक्तश्चेलिकायां नेकौ
भुव स्तनाभस्तु कुम्भेपि लन्ने मल्लेन्ने सर्पाङ्कलविंकयोः सेहरीन हभिन्नाद्रीभिदोः स्त्रीहविरेस्यवल
मेरेधपरवेषमस्य शिल्पिकृन्तव शालियाम् वर्णसंकरसम्भूतस्त्रीमत्रिकयोरपि सौवीरं का
ञ्जिके स्रोतोञ्जने च बदरीफले वा तुनी वृत्तिहारिंद्र द्रारिद्राद्रंजिते त्रिष्वनाती पद्दे हिलीरः फेनावन्नौ
कृपरूपे रथस्यकस्करोद्वस्त्रकृतित्रिषुभलानेकेषु मान् भवेदभिमरोषुहेवधेस्वबलसाधसे अन्तर
त्रिष्वरोपतिजल्पविवर्जिते अलंकारस्तुहारादावुपमादावलंकृतौ अवहारः समाप्तौ रेषु
तयुद्धादिविश्रमे निमित्रणोपनेतव्ययेग्राहाभेपादसि अवतारोऽवतरणे कूरीणपादि
तीर्थयोः अवस्करोऽपिवर्चस्केगुह्यप्रावस्करे समान् प्रस्तारे वर्षेकृपारःस्मेराजे महोदधौ ।
असिपत्रः समानकोषकारे नरकान्तरे भवेदभ्यन्तरोवेग सवेनागान्तरेपि च अभिहारो ऽभियोगे
च चौर्येसंनाहयोरपि अग्निहोत्रो ऽग्निहविषोरंहेच्चेत्रेतत्वते गलहस्तेबाणभेदे कुम्भनी
हृतिनिस्त्रियाम् आडम्बरस्तूर्यपटहसंरम्भगजगर्जिते आत्मवीरः प्राणवतिश्यालकेऽविह ५८

दैत्यविशेषयोः शम्बरी चाप्युवन्यां स्यात् शर्वरी कामिनीस्त्रियोः शर्करा खण्डविकृतावुपलक
र्परांशयोः शर्करान्वितदेशेपि रुग्भेदे शकलेपि च शाण्डारीकुन्तसोमभेदे नदीमेखलयोरपि
पालीरशालमध्यस्थपुलिनीदर्दरीगदी खलरः कृष्णेस्त्रीशज्यायांशरीरे देहजेपि च शार्क
रः स्यात्तु दुग्धफेने शर्करान्वितदेशयोः पुण्ड्ररस्त्वबलीवर्दे कुन्दो भेदे नपुंसकम् शार्वरं त्व
न्धतमसे कामुके भेद्यलिङ्गकम् शालीरं स्याद्धस्तिनखे सोपाने पतिपञ्जरे शावरी भूकशि
म्बी स्यात्तु सिपापाप्मापराधयोः लोध्रे च शाकरः पुंसि कार्त्तिकेयगणान्तरे शिखरोस्त्री द्रुपुल
ककतयोः पक्वदाडिमबीजाभमाणिक्यशकलाग्रयोः शिशिरो ना हिमे नस्त्री ऋतुभेदे जने त्रि
षु शिलीन्ध्रः कदलीपुष्पे करटेनाउषान्तरे द्रुभेदे स्त्री तु विहगीभेदगण्डूपदीसरटोः शीकरे
कवलेवातस्तनाम्बुकणयोः पुमान् सुषिरं वंशादिवाद्ये विवरे च नपुंसकम् सुषिरो ना
स्त्रियां नद्यां वघोरन्ध्रान्विते त्रिषु शृङ्गारः सुरते नाट्यरसे च गजमण्डने नपुंसके लवङ्गेपि ना
गसंभवचूर्णयोः शम्बरो दैत्यहरिणमत्स्यशैलजिनान्तरे संस्कारः प्रतियत्नेनुभवे मानसक
र्मणि सत्वरः प्रसरे यज्ञे समरे पुंसि चापदि क्रियाकारो विशोचामीकारस्त्रीवेश्यामीयदले स

मे. को. १८

न्तुभिः तालपत्रस्तु ताले गोरशाज्ञायां तालपत्रमपि नर्द्धभद्रानदीभेदे स्त्रियां पुंसि मदोत्कटे नरण
कौशिककार्पासौ त्रिवृत्रिकापामपि स्त्रियाम् नलाधारस्तु नारायशौ पुंसि वाप्यजके त्रिषु अथ पनोध
धरो मत्स्ये मन्नितषथी चैते दण्डपात्रादि स्त्रिजयेकपालवरपात्रयोः अथो दशावेदे शास्ते पि
स्यात् पुंसकम् दाराजवरः पुमान् स्थीनाथ्यप्रेतापि थिपि च दिगम्बरः स्यात्तपणोन ग्रेतम सिशा
करे तुरोदरं घतभेदे घ तत्तपणापोः पुमान् देहपात्रभोजने स्यात् धरापरोदरो शैले धाराथ।
रो सिमेच्चयोः धाराधारो हरो शैले धाराधरो सिमे च योः पाताद्धरस्तु नापी रपीरे पि च नापा
ले धार्तराष्ट्रो सितनास्यात्रिदसे कौरवसर्पयोः धुंधुमारः शाक्रगोपे गृहधूमे पराशिके धु
रंध्रे रोधरश्लेनावाच्यलिंगस्तु पर्वते धृतराष्ट्रः सुराज्ञि स्यान्नागहंसविभेदयोः धृतराष्ट्री
हंसपद्यां नभस्वरो विहंगमे विद्याधरे च नैव वाते निशाचरस्तु राक्षसे चोरमे च कसर्पेश्रृगो
मूलायां निशाचरी निषद्वरस्तु ने बाले निशायां च निषद्वरा नीलाम्बरः प्रलम्बघ्ने कोणपे च शनै
श्चरे भवेत्परिकरः संघे पर्यंकपरिवारयोः अथ पतकरस्तु रेणौ स्यात् गजे पि च भवेत्पति
सरो मंत्रभेदे मासे च केकरो वराक्षदोष च मरुत्पुष्टे पुंसि नस्त्री तु मेखले आरके करमत्रैव ति। १८

60

षके इंदीवरंकुवलयेसेनावर्षाचयोषिति उडुंबरस्तुदेहल्यांवृक्षभेदेचगणाउके कुष्ठभेदेपिचुमास्ता
म्रेतुस्यान्नपुंसकम् उपह्वरंसमीपेस्यादेकान्तेपिनपुंसके उदंतुरस्त्रिषुतुंगेकरालोन्नतदन्तयोः
उपकारस्तूपकृतौविकीर्णकुसुमादिषु उडुंबरःश्राद्धदेवेरोगभेदेनपुंसकम् अथकर्म
करोभृत्येवेतनाजीविनित्रिषु कीनाशोपुंसिदूर्वांपाविंविकायामास्त्रियां कलिकारस्तुधूम्या
टेकरंजेपीतमल्लके कर्णिकारःपुमानारग्वधेस्त्रीचद्रुमोत्पले कार्णिसंदेशिरीषस्यान्त्रीलाम्
लवतसयोः करवीरःकृपाणोस्याद्दैत्यभेदाश्वमारयोः करवीयाङ्गतिश्रेष्ठगवीपुत्रवतीषुच
कदंभराप्रसाप्रसारण्यांनागजयोषिति कलविकारोगोपायावर्षाभ्वपूर्वयोरपि कादंबरस्तुदध्य
ग्रेमद्यभेदेनपुंसकम् स्त्रीवाहण्णीपरभृताभारतीसारिकासुच काजञ्जरोयोगिचक्रेमेलकेभे
रवेगिरौ कुंभकारीकलत्थांचपुंसिस्याद्घटकारके कुसुमासारोशिशिरापायापुंसिस्नुह्यांनगा
न्तरेगिरिसारःपुमाल्लोहेदेवद्रुमलयपर्वतेचनसारस्तुकर्पूरेदक्षिणावर्तपारदे चराचरंव्याघमलि
ङ्गेमिङ्गेजगतिनिहवयोः चर्मकारःपादुकृतिस्त्रियांचर्मकषौषधौ अथचजर्जरोजरेहीनाभिन्निषु
ग्रामजालिनि चित्राटीरोविधोभालमकिनेपेननवच चेटाकर्णोपहारापद्दनक्काभस्तुवि

मे॰ को॰ ८

जेवतत्सरिः गगासत्रेनलास्तव्यपटनपुंसकं लंबोदरः स्याद्द्वानेगणानामधिपेपिच लक्ष्मीपुत्रेत्व
पुंलिंगः कामदेवेन रङ्गमेखवहारोद्भभेदेस्यात्स्त्राण्यपिपिचपणोस्थितौ प्रथमात्तिकरः पुंसिव
सनव्यतिसेबरायोः बानप्रयोमहाभूतेभीमसेनेहनूमति विश्वंभरोच्युतेप्राक्के पुंसिविश्वंभरापु
वि विश्वकद्रस्त्रियुत्सलेपानविटमोनोः पुमान् विभावरीनिशाराच्योः कुट्टन्यावक्रपोषि
तिविवादस्त्वसन्तल्प्याच विभाकुशोप्रिसूर्ययावीनहोचानलेकेच मानपत्रः शिखंडिनिदावी
चादेः सारसेचकमलेखनपुंसकं शतावरीतुप्रायासस्याद्विदीवर्यामपिस्त्रियामः शिशुमा
रोशुसंभनजान्हाना नाराम्लकेचानेभवेत् सहचरोकिराल्यांद्वयोरत्वचरेपिच मकुराहः पुंमा
नुग्राहेसेलवन्हेति मिगलेसंसहारोगनेपुद्दे स्थिरदेहोभुजंगमेवराहापोगनेपुद्दे स्थिरदः।
भुजंगमेवराहाकृतिविसोच लकुमारोमरेहोपिच पुंसिपुंज्ञाभिधानेतो सत्रधारः शची
पनेनांग्यनेत्तरसेवारिपात्रशिल्पप्रभेदयोः रपनमालयंत्रेतोयिहदेतिलकेत्रपकेपिच ।
तालीशापत्रेभूम्यामलकीतालीसयोः पुष्करतम्रपानेम्बुचापरः पुंसिहर्वेचिनतरीभु
विवर्द्दीपके प्रभोमायाहरौदौपलिंगकयोः स्मानादचम्रस्थाग्नेसेकानेपिप्पलेपिचकरेके ८।

61

वोऽन्येत्वनस्त्रिलिंगकः भवेत्स्वमिस्रतोमस्तोयोविथावपिचपुंस्यपि परंपरोऽस्मगभेदेवंश्येपौत्रेतनयस्यच
परम्परायपरिपाट्यांहिंसायांसंततावपि पयोधराःकोषकारेनारिकेरस्तनेपिच कशेरुमेघ
योः पुंसिप्रभाकरोग्निसूर्ययोः प्रतीहारोद्वारिद्वाःस्थेद्वाःस्थद्वाःस्थितायांचयोषिति परि
वारःपरिजनेखड्गकोषेपरिहृदे पारावारःसमुद्रेनाचतटद्वयेनपुंसकं पाचादीरस्तुपुंहि
गोमन्त्रव्यापारमंत्रिणि लोहकांस्यउरल्यात्रैपिंगाणेपणवकेपिच पारभद्रस्तुमन्दारेनिंब
द्रेदेवदारुणि पीतांबरस्तुशैलूषेपुंसिकैटभमर्दने पीतसारोमलयजेगोमेदकमणा
वपि प्राणपात्रेवस्तुपात्रेपात्रवर्द्धापकेपिच बलभद्रश्चापमाणाक्रमार्थेःपुंसिसीरिणि ब
ज्रेवज्रास्त्रपिभ्रनेतथैवभूकपतिशिवावंदीरोवेगग्रामश्रयाऽङ्गेरगणिकास्त्वने वारकीरस्तु
पुंसिस्याद्वारपाहिणिवाडवे शुकापांगालवोपिमातीनाराविनत्वेपिच वीरभद्रोश्वमेधाश्वे
ष्टेवीरणोस्त्री हीरंमोरंवीरणोवीरस्थेश्रेष्ठेप्ररोचना विडंगेन्द्रःशुभाम्नातिफलकेचवराङ्गके महा
वीरस्तुगरुडेशूरेसिंहेमध्यान्हने वज्रेसेनतरंगेगोवत्सेचानविहगेपिच महामात्रःस्यान्महा
हेमात्येहस्तिपकाधिपे मालहिरान्तमेदापास्वभावोऽभावपावपीरथकारस्तुमाहिष्यात्करणी

मे॰ को॰ ९२

स्त्रप्रभेदेस्याद्गुन्द्रेचर्मणिचानके खेलीवहहस्तपादावमर्द्देलाभेरुजिस्त्रियाम् खिलमप्रह
तेपिस्यान्सारसंक्षिमवेदयोः गलः सर्जरसेकंठेगुलःस्यादैत्तवेणुमान् गलीमगुलिकारोग
भिदोः स्नुह्यांगुलामता गोलागोदावरीसख्योःकुनटीकुम्भयोःस्त्रियाम् पद्मासनेमंडलेच
क्लीबेस्यालिंजरेहयोः चलालक्ष्म्यांपुमान्कंपेकम्पयुक्तेभिधेयवत् चुल्लीचित्यायामुद्धा
नेस्त्रियांचेलोधमेलोपमेत्रिषुनपुंसकंतुवसने छलंस्खलितशाठ्ययोः हलीवीरुधिस
तानेवल्कलेक्रमुमान्मेरे जलंमोकलनेनीरेह्रीवेरेप्यनपवज्जले जालंगवाक्षआनायेक्षार
केदंभवृंदयोः जालोनीपद्रुमेजीलीपटोलिकाघोषास्त्रियाम् कलास्यादानपसोमौडु।
हिनपंपिचस्त्रियां फिल्लीचीर्यांनपरुचोर्वर्युंद्धृतनीपाके नलंहुद्रूपेरुहे स्त्रीक्लीवंस्या
चानवरणाकारणौवीर्यवन्निचपुंसिनालमहीरुहृद्दिकपदेचत्सरोनत्रीचातेसव्येनपाणिना न
लीनरुणापातहेतज्जलधारान्तरेपुमान् नालःकरतलेंगुष्ठमध्यमाभ्यांचसंमिते पीले
कौलक्रियामानेकरास्फालेडुमांनरेभ्यघ्रुभेदेतकांस्यसमैरो नास्फटोपृथ्वीक्लीवंतहदे
नालेस्या तुलासाहश्यमानयोः स्वहाणोदारुबंधापथीठिकायामपीष्यते राणापलश

पारदेचैवपवनेरुगुरुद्वेपिच पीनकावरमिकुंतिकुंकुमेपिवनेपिच साद्रामवदरंकामलकेलवणो
पिचवस्लेकसारेद्रुघरेकुर्वैरनलिनीगुरोः विप्रतीसार उद्दिष्टेः कौकुलेनेद्रुघ्नयेरुष्टि भवेत्समभि
हारसत्तपानः प्रणापभद्रप्राग्धयोः सर्वतोभद्रस्त्वप्रः कांच्यविचित्रेग्रहानेरेनिवेनाख्यर्धतोभद्रागंभा
रीनद्योचितोः रोनः सहिस्रस्त्रोरत्नसमभेदेस्यादम्लीचाङ्गेरिकोषधेयाम्लिः स्वराषु अलिहोः पेस्या
लिर्विधारामावृत्वेत्रिषुद्विग्रीयांवपत्स्यायांनेमोपकोचकोतिना अलगिलेतिकायांत्स्त्रीलीवंस्ले
चभेलके ईलाकलत्रेमोमस्तयवीकुंजोगविवाचिच उलः स्वराणोठुमिस्यादादृस्याद्यासूलिंगकं
कलासायामलकेवृद्धोशिल्पादांवंशमात्रकेषोडशांशेनचेद्वस्यकलनाकालामानयोः
कलस्फुलेविषुजीर्णोचाव्यक्तमधुरध्वनोकलिः स्त्रीकलिकापानक्षुराजिकलहेयुगे का
लोमृत्योमहाकालेसमपेयमकृष्णयोः कालानुकृष्ण रुनामोज्झिष्टानीलिकास्वच का
लीगौर्यांहारकीटकत्तिकापिहभेदयोः कीलालेशोहृयोः शंभोज्वालाज्वालाकपालिशंकुषु
कुलजनपदेगोत्रेसाजातीयगणेपिच भवनेचतनौक्लीवं - - पिप्पलीचव्ययोःस्त्रियाम् नो
कपालोत्ताणोनोविचित्रेवराहोत्सगभेलके खलंभूस्यानकल्केषुनीचक्रूरायमेत्रिषु खलोव

कशिणस्थापिवालेयोवाच्यलिंगोर्भकेस्मरोविद्वद्वीरेपुनपुंसकम् अलंकारांतरेमेरो वालीवा॰
लीकर्णेस्त्रिया वेलाकालेचसीमायामब्ध्योः कलिविकारयोः अब्धिवृद्धिमरणेरागाईश्वरस्य
चभोजने भल्लःस्यात्पुंसिभल्लूकस्त्रीभेदेपुनर्द्वयोः भल्लातकोस्त्रियांभल्ली भालंतेजोल
लाटयोः मेलःसंगेपुंसिभीरौवज्रेचवाच्यवत् मलास्त्रीयापविद्धिहेतुपणोनभिधेयव
त् मलःपात्रेकपालेचमनस्यभेदेवलीयसि मालेदेवेत्रिष्ठुयां एक्कावजेप्राज्ञेम्नेपुमा
न् मालःपुत्रेलतानार्योःस्त्रियांमल्लेलिपाचयोः मल्लविन्नेनिकेवानाभेमेलकेसमे
मौक्तिःकिरीटेधम्मिल्लेचूडायामनपुंसके अपाकापाटपुंसिलीलाकेलिविलासयोः
शृंगारभावचेष्टायांलोलःस्याद्वाच्यलिंगवत् सतृष्णेचपलेलोलाजिह्वाकमलयोःस्त्रि
याम् व्यालोदुष्टगजेसर्पेस्यापदेन्नाम्यवत्खले विलेदृष्टेगुहायांचपुमानच्चैःश्रवोह
येस्खलत्पुंशालमेपुंसिमेत्रभिदोविधौ शालःस्कंधायुद्धेस्यात्प्राकारकाश्चापयोः
मात् शालिलकलमाद्येचगंधमार्जारकेपुमान् शालादुमेकपणालायांगृहेहगेहेकदे
शयोः माकेदेशिलमन्त्रेस्याद्वादयपापाशिलीस्तनापमकृपीर्णमिमेलां शिलानसल ६३

63

नेमातेजनकेस्याद्द्वयोर्दारहलि आकाशेथपिचोनस्त्रीदलवन्मेखलाङ्घ्रियोः शाल्मलीभेदपर्यङ्कोपवे
पथ्यवृत्तिः स्त्रियाम् कमलोनाम्नीनोदेलानील्यां यानांतरेपिच नलः पोटगलेराज्ञिपितृदेवेक
पीश्वरे कमलेपिचनल्या चक्रेमेराक्लीवपोपितोः नालानलापधरेदैनालीशाककदंबके
नीलःकनीलिकाराकेनिधिव्यालिवानरान्तरे नीलीहभेदनीलिन्यापलम्भन्मानमांसयोः पललस्
यामकृत्योः स्त्रीपलः स्थूलकुस्थूलके पालिः कर्णांतलाग्रेस्त्रीपंक्त्यावङ्कप्रदेशयोः द्वाचादि
देशेस्त्रीपालीमूकाश्मश्रुयोषितोः पिलः पुमान्क्लिन्ननेत्रेक्लिन्नादेपुनरन्यवत् पीलुः पुमा
न्प्रसूनेस्यात्परमाणौमतंगजे अस्थिखंडेचतालस्यकांडेद्रुमभेदयोः फुलस्यात्फुल्लकेपुंसिवि
पुलेप्यस्त्रलिंगकः फलेजातीफलेमत्स्येहेतूत्स्येयुष्टिलाभयोः फलकेपुंसकक्रोलेपिफक्ली
च फलीस्त्रीना फालं पुंसिमहादेवेकालिंदीभेदनेपिचक्लीवेसीरेपकरणेत्रिषुकार्पासवा
ससि बलिर्दैत्यप्रभेदेचकरचामरदंडयोः उपहारेपुमान्स्त्रीतुजठरत्वाक्चर्मणिगृह
दारुप्रभेदेवजठरावयवेपिच बलेगन्धरसेस्त्रीरूपे स्याम्बुनिस्थ्याल्पस्मेनयोः पुमान्हलायुधेदै
त्यप्रभेदेवायसेपिच बलवत्केन्यलिंगः स्याद्बाल्यालकेतयोषिति बालोनाकेननलेश्वस्य

मे॰
को॰
६४

धेऽपि विकराले स्युर्वंगमे कमलं सलिले ताम्रे जलजे व्योम्नि भेषजे मृगभेदेन कमलः कमला
श्रीवरस्त्रियोः कपिला वेणुकाकाचखिंखिपागोविशेषयोः पारशीककपिलपास्त्रीवर्णाभे
देनपुंसकं करालं टन्तेरलंके भीषणो चाभिधेयवत् सप्तसंरसतैलेनाक्लीवेहङ्कोशकुदेरके
केहलं त्रिषु कृपारेषु परागेन वाङ्कूरस्कलपनौ केटलीनसगाझन्तप्रभेदयोः कटला कुटलौ
पुष्पाकदलीकदलोऽपुनः रम्भाहुचेसकदलीपताकास्मृगाभेदयोः कदलादि विका।
यांचशाल्मलीभूरुहेपि च कपालोस्त्रीशिरोस्थिसा हृदादेशकलेव्रजे कण्ठालानह
योगोलीप्रभेदेनाक्रमेलिके कल्लोलः पुंसि हर्षे स्यात्कल्लोलो वैरिणोरपि कामलारोगभेदे
नन स्त्रियां काहलावाद्यभाण्डस्यभेदे चाप्यरसां भिदि काहलीनतरुण्यां स्यात्काहल
स्तु खरणालयेऽप्यव्यक्तमात्रे नवुलिंगत्रिषु शुष्के भृशोविरोगे कि— लः पुंसि ताम्रेस्य कलशेलोह
कण्टके कीलालं रुधिरे तोये कृपालः शिविने त्रिषु हेमच सक्कृते चापि पर्यायोभोचनपु
सकम् कुवलं चोत्पले मुक्ताफले पि वदरीफले कुम्बलो मकुले पुंसि नद्योर्नरकान्तरे
कुटिलानतरपा— स्त्रीमग्ने वाच्यलिंगकः कुन्तलप्युच्छके वालेयवेनाभुस्त्रिनीहृति क। ६४

64

रेमतातयामनःशिलायोवद्वाराथःसितदाहगिा शीलवभावेसहतेसुक्तोयेयोगांतरेपिव न
पुंसकोन्तरजतेमृलेस्त्रीरोगग्रावुधेरत्नकेतनयोगेवु मूलासासानरापुयोषिति पोलेभ्र
भृतिपोलंतपोलेपेनार्दपोलके पालापारममाज्ञेसापाकारेसञ्जेपादपे स्यालेभा
ननभेदेपिस्यालीस्यात्यारलोवयावपो स्यूलंकृटेतनिष्प्रदेपीवरेवाम्पलिंगाके हा
लोहलेपुमान्हालामहिरायोचपोषिति हेलोस्त्रियामवज्ञातेविलासेवरयोषिताम् ल
तृस्रनलोवतृभेदेगावतिलोवसुवा तयोःस्वकुलाविभ्रकलोलरागेतरकयाटयोः ।
स्रालकृविलेसर्जेरसेसमरदेतिनिः संगुलःकरणावायोकणिकायागजस्पव ।
स्रचलावतृपायोस्यादचलःपोलकालयोः स्रमलेतवभेकेस्त्रीवेलहम्योह्वीनिर्मले
त्रिवु संगुलितलुपुमान्हलसंपुटेकलवेपिव स्रवेलत्वपलापेस्यादवेलाय‥ चवि
ते स्राभीलनहृयोःकृहृवाच्यलिंगभयानके ऽलतानारकाभेदेनाभेदेदन्पमान्सयोः
ऽनलीतवचयेसांस्त्रीवैकृष्टप्रसन्नयोः उपलःप्रतरेरत्नेशर्कैरायांतयोषिति उत्व
लोहीप्रस्रगारविकाषिति उक्तलेकरणोस्त्रीणामभानेपिविकस्वरे उन्नालउनटे

मे. को. ६५

न्वालः शैवलेपंकेजगलोमदनद्रुमे मेदकेपिष्टमद्येपुंसिधूर्तेभिधेयवत् जटिलापि
प्पलीमांसीस्पाजटायुक्तेत्ववाच्यवत् जंगलंनिर्जनस्थानेत्रिलिंगंपिशितेस्त्रियाम्
जम्भलःपुंसिजंभीरेबुद्धदेवान्तरेपिच चषालस्तुपुमान्यज्ञुविटपेक्ककचवहृदे जां
गलीविषविद्यायांजांगलंजालिनीफले जांगलीमर्कशिम्ब्यांस्त्रीजांगालोनाकपि
त्रिलिंगकमहारम्भमाणोपुंसिपवनान्तरयोःस्त्रियां तण्डुलःस्याद्विडंगेचधान्या
दिनिकरेपुमान् तमालस्तिलकेखड्गेनापिच्छेवरुणाद्रुमे ताम्बूलीनागवल्यां
स्त्रीक्रमुकेतन्नपुंसकं तामलौकृतिपाकेचलोहकूटेमनोजवे तमलोकलिवृते
नाडीवंशत्वसंकुले तैतिलोगण्डकेपुंसिक्लीबंकरणान्तरे दुकूलंसूक्ष्मवस्त्रेस्यान्दो
मेचधवलागवि हृष्टेपुमान्वाच्यलिंगःशुक्लेचसुन्दरे नकुलीकुक्कुटीमांसी
पशुपाण्डवयोःपुमान् नाकुलीकुक्कुटीकंदरास्नायांचविकेस्त्रियां नाभीलेवेल
णीनार्योःकुक्कुग्वीणयोरपि निचुलस्तुनिचोलेस्याद्धिज्जलाख्यमहीरुहेस्यात्रिमेख
निर्मलोचाभ्रकेतन्नपुंसकम् मलहीनेत्वलिंगस्तुनिस्तलंस्याद्वर्तुलेचले निष्कले ६५

65

लालः कुङ्कुमेऽपि सिक्तकमकारे स्त्रीनञ्जनं ताने कम्पिलः शालमीने स्याच्चोरस्तोकार्थवाचः।
योः कुद्दालः स्यान्मानममित्रिदारणेऽपगायत्रके कुवेला विहङ्कार्यपी स्त्रीवाच्यवत्स्याक्कवा
सभि कुकूलपांक संकीर्णेश्वमेनानलबानले कुणालेकर्णास्वपापायेपि पिचकान्तु
नद्रग्''' च्यः स्त्री केवलः कुदारेऽपमावनन्तसकं तन्निर्णीतवाच्यवत्स्वैकशान्तयोः को
कीवल्ली ज्ञानभेदेऽपकोमलं मृदुले जले कोहलो मद्यभेदे स्यात्ना''' पानहप्रयोत्करी ग्रथि
लस्तकरीरद्रौ विकङ्कितन्नरोऽपमानं सप्तंश्यान्निपुंगेहालीभत्रास''' स्वयोविति गरले
नगाक्ष्ले पिविषमानेनपुंसकम् गोपालेनपगोपेगो किलोमपालेहले गोबिलस्तु
मालोहृच्चप्रयोविति गरलेतणपले पिविषमानेनपुंसकम् गोपालेनपगोपेगो
किलोमपालेहल्ले गोबिलस्तुमालोहच्चर्णेस्याद्घोरसर्पेपि चपलः पारदे मीने चोरके
मल्लरातेरे चपलाकमलाविद्युत्पुंश्चलीपिप्पलीष्वच नेपुंसके तपीत्रेस्यादौ च्यवतरले
चले चंडिलः पुंसिबालस्तकचरणकेभगैनापिते चंचलानल्पतडिल्लस्तोपंचपलश्चपलेऽनिले
चूडालातत्त्वदरायांस्त्री चूडावतिवाच्यवत् इगालंनीलवस्त्रेनाक्राणेस्त्री बहीराहुके ज

मे॰ को॰ ६६

युते क्लीवे तु नेत्रमलत्र्योपि कलोन्मीलिनेनावव स्त्रीपालिकाशिंशिपयोः शालालीसिं
धुभेदयोः शृङ्गलः संदराकारे त्रिषुपुंस्यात्स्मरेहयोः पेषालो हृचिरेदक्षे फेनिहृणा
हृप नामफेने त्रिषु क्लीवे कोलीमदनयोः फले वत्सलानीलिकायोगविशेषाव
ति कृत्तिकासुस्त्रियां भल्लिविहायसिनकेम पुंस्यग्रोक्कुस्मपतेचवाच अवहान्तुहृ
ल्मयोः ववलावावलाचापिगान्द्रालीहमकोतयो वाईलेड र्दिनेमलानेरायोषा
देलः मेगलासितहर्वीयांनमायोभसिभमिने नपुंसकेबकल्याणेसर्वार्थाहक्ष
णोपिच मणालेपरिवोषकोहृदेशोहादणराजस्व लीवेयनिवहेनिलुत्रिषुपुंसि
बकुक्कुरे मञ्जुलेत्रिषुमनोज्ञानाजलरंकोनपुंसकम् जलाऽञ्जलेनिकुंजेचममह
लाफलिनीस्त्रियोः मान्हलोग्रीरिभिन्नान्नूभाञ्चोस्नमदनङ्गमे धल्लरेमाचलोवर्दिवा
रेचगदहरोगयोः मुह्लेस्पाटयोग्ये चपुंनपुंसकयोः स्त्रियाम् मल्लुमल्लामस्वाखुप
र्णीमहदगोधिकयोरपि मणालेनलदेक्लीवेपुंसकयोर्विषे मेवलावहरगवं
देस्यात्काचीशीलनिनेत्रयोः पमलेपुगलेक्लीवेयमलीचोटिकाहये रसालार ६६

66

त्कलास्त्रीनेनष्ठीवीर्यंचवाच्यवत् नेपालीतुनवमालीकुनटीस्रुवहासुपिप्पलेतिलचूर्णे
चपंकेमांसेनपुंसकम् नाराचमेघपटलेपिटकेचपरिच्छदे हृदिहृद्रोगतिलकेक्लीबंवृ
देप्युनर्नृता प्रतलेपातालभेदेततांगुलिकरेपुमान्व पटोलंवस्त्रभेदेनौषधेज्योत्स्ना
यांतुयोषिति प्रवालोस्त्रीकिसलयेवीणादंडेविद्रुमे पंचालीपुत्रिकागीत्योःस्त्रियां
पुंभेत्रिनि प्रवालोस्त्रीकिसलयेवीणादंडेविद्रुमे पांसुलःपुंश्चलेशम्भेःखट्वां
गेस्त्रसतीभेदोः पाकलंकुष्ठभेदेस्यात्पुंसिस्यात्कुंजरज्वरे पाचलःपाचनेनाग्नौवाय
नेरूपवातयोः पाटलापाटलस्त्रीस्यात्तस्याःपुष्पेपुनर्नृता पांशुधान्येपुमानश्वे
रक्तवर्णेतुवाच्यवत् पातालंनागलोकेस्याद्विवरेवडवानले पातालीवामभवा
यांस्यात्तारीपात्रप्रभेदयोः पिप्पलंसलिलेवस्त्रछेदभेदेचनानरो निरंशुकेपक्षि
भेदेकणायांपिप्पलेस्मृता पिप्पलोजंतुकेपिस्याद्विजेलजलवायसे पिंगलोना
गभिद्रुद्रचंडांशुपारिपार्श्विके निधिभेदेकपावग्नौपुंसिस्यात्कपिलेन्यवत् स्त्रि
यांवेश्यापविशेषेचकरिण्यांकुमुदस्यच पिच्छलातोयपिप्पल्यांस्मानवत्रिवृत्से

ष्लिंगकः शृगालो वंचके दैत्यभेदेनाऽस्त्रियाम् शृंखलाऽपुंस्करीवस्त्रबंधेचनि
गलेत्रिषु शैवलं पद्मकाष्टेस्याछैवालेनुपमानयम् शैष्कुलः शुष्कमासस्यप
णाकेपिशिताशिनि षाडालीतैलमानेचसरसीकामुकस्त्रियोः सबलः शूलि
काछेनायोदारावक्रयोः त्रिषु सेउलेत्रिष्वविस्पष्टवाचिव्याम्रेष्यसस्मला न
वमालीचर्मकषारंज्ञास्थपाटलाऽस्त्रियाम् सिध्मलामत्स्यविकृतौवाचवच्च
किलासिनि सेविलावस्त्वरंगाघानदीमदिरयोः स्त्रियाम् स्थवेलाप्रणतेत्रिषु
नापर्वतांतरे स्रतलोदलकावद्धनागलोकप्रभेदयोः हिंगुलोवर्णकद्रु ।
व्येभाग्दाकोहिंगुलीपुनः हेमलः स्वर्णकारेस्यात्कुकलासेशिलांतरे लव
ग्रतमालात्वसृष्येस्यादकंपन्यामपिस्त्रियां ग्रंकपालेपुरेभेकोदियात्रिक
योः स्त्रियाम् ग्रष्यानिवलः प्रवस्तोत्रिषुस्त्रीतोषधीभिदि उत्तखलेगउगग्
लोस्याउलूषोलेपिनहृयोः पकाशीलावनतिक्रोषधेपाउष्पकलेकलउ
कः कोलाहलेनष्यापष्यालनिर्यामे ग्रष्यकर्मफलेकर्मरंगकर्मविपाकयोः ३७

सनाहृद्वीविदारीमाङ्गितास्व गोदारणेलांगलंगृहदारुविशेषयोः लोहलाऽस्फु
टवाचार्थेऽथशृङ्खवाचिनितत्रिषु वंजुलः पुंसितिनिशेवेतसाशोकयोरपि वंचालोम
द्रुमभेदेचचैनाकार्याचवेनिनृके वातूलः पुंसिवात्यायांवातासहेतासहे वामिलो
दंभिकेवामेविषमादिमलास्त्रियां भवोभेदेमातुलायोनिर्मलेत्वभिधेयवत्
विपुलः पृथुलेगाधेमेरुपश्चिमभूधरे विशालात्विक्ष्वाकुणपात्मजायांपिप्पा
पोषितिनृपद्रुमभिदोः पुंसिस्थूलेत्वभिधेयवत् नृपलोगुञ्जनेभृङ्गेचरङ्गमे
चराननि शाकलंतुविखंडेस्यान्नामावत्तनिवक्कले शाबलोनाम्नसबलवकुथ
पार्थ्ययमत्सरे शृगालः स्याद्उग्रगरेनिद्रालुमूलेचरुजारे अथदालदोहदिव्यांत्रोश्च
दैत्यकेचवाच्यवत् शपामलः पिप्पलेकौलिकाशाहेलोरात्तसांतरे आर्द्रेचपश्च
भेदेचसमसेनत्वरसिपिते शाल्मलिस्तरुभेदेस्याद्द्वीपभेदेपिचद्वयोः श्रीफला
पुंसिमालूरेरात्रीनीलिकयोःस्त्रियां श्रीवलंस्यात्त्रपोवालेशैलेयचनपुंसकं
पीनलेपृष्ठिकापीशोशैलतैमलयोध्वजे पुमानानासनवल्यांस्यान्द्विधीरेवा

मे॰
को॰
३८

स्त्रियांस्यात्सैरभेपुमान् वातकेनिष्फलालापेविङ्गःदेनदातेपुमान् अप्यवायुफलेशाक्का
र्मिकेककस्केपिच भवेद्दिविकिलोमहीप्रभेदेपुमान् दृढ नलागुरुकेशोमहापोटगले।
मदाफलः स्केयफलेनालिकेरेपुमुंवरे सिनीवालीतद्दृष्टेंदुकलामाङ्गगोयोः स्त्रियांह
लिमलोभ्रमातेगोशांखनागेविनायके हरितालेतालभेदेस्त्रीहूर्वाकाशेरखयोः हलाह
लोब्रह्मसर्पेक्तनयांभ्राविषेस्त्रियो लपं भ्रास्त्रतीबल्लमालातःकेन्यापालकयज्ज्वनोः।
उदेङ्गपालःपुंसिस्यात्सर्पमस्यप्रभेदयोः भवेत्पुरनन्नासीत्ठहूतिकापाशिरःस्वति ला
ज्ञवर्गः चए त्वस्यात्पुंस्यात्प्रतिज्ञातोत्रिषातीपस्त्रियांयथनेवद्धि अविनीतोपुर्खोमेषे।
शैलेकंबलमस्थिके अध्वःपुंस्नातिभेदेचनरगेचपुमानयम् उर्ध्वःस्याद्दक्रिनेतङ्गवो
परिस्रापपिस्रतम् तुनेरातिकायांकविवाल्मीकिमण्डूकयोः स्त्ररोवाचिकरेपुंसि 68
स्यात्वलीनेन्नयोषिति कएठःपापपूनेपुंसिकिरणवीजेचप्रीध्वनः पापेश्रीवाकंथ
रापातहिरापातहिरायांचयोषिति वार्चीनप्शोभनाग्रुद्धोत्सोनास्नानदनमार्ययोः हृ
विःपोरचौर्यायाचिह्नवोवेगवनिःश्रिषु प्रलिंगस्त्वभवेन्नहेगोचादृप्रपुजवास्पृता जीवः ३८

केदालःपुरानार्हभाण्डेकुम्भनश्ववपि कमाण्डलुःस्यात्करकेनस्त्रीनालतपादये अन्तहले
कौतुकेस्यात्प्रशेलेपिचहस्तपेने सतमालस्तुपुलिंगोधूमेपिचबलाहके गंडशैलोललाटे
स्याच्युतस्थूलोपलागिरेः गंधफल्यपिगुन्द्राप्रियंचम्पककलिचकोरके चक्रवालोद्रिभेदेस्या
च्चक्रवालेतुमंडले जलाजलेमत्तोवारिनिर्गमेष्वेविलेपिच दलामलेमरुवकेमदनेपि
नपुंसकम् धनिनीलीतुवीरागायांवेणुकाहलयोरपि स्यात्परिमलोविमर्दोत्थितमनोह
रगंधयोस्त्रापि स्त्यानोपमर्दविकसत्कुसुमादिमोदतुभे ग्रथपोटगलःशुषिनलेच।
काशमत्स्ययोः भवेद्दृटफलीनीपेस्यादलाच्चोतपोषिति भस्मतूलंग्रामकूटेपांसुव
र्षेहिमेपिच भद्रकालीतुगंधोल्याकात्यायन्यामस्त्रियाम् महाकालोमहादेवेकिंपा
केप्रमथांतरे भवेन्मदकलोमत्तेभमदावकलवाचिनोः महाबलंसीसकेनिबलायां
स्त्रीबलोतरे त्रिलिंगेमणिमालातुहारेदंतक्षतांतरे महानीलोमहाभृंगराजेमणिनाग
विशेषयोः मुक्ताफलंतुकर्पूरेमौक्तिकेलवलीफलेस्यान्न्यस्तुफलाकदल्यांमहा
कालफलेद्रुमान् भवेद्यवफलोवंशोगोमांसीकुटजयोरपि रजस्वलातुषवंत्या

मे॰ को॰ ६५

भावाभिप्रायचेष्टात्मजन्मसु क्रियालीलापदार्थेषु विभूतिबुधजंतुषु रत्नादौचार्थरेवासा
त्रीलिंगरत्नांनदीभिदि लवोलेशेविनाशेचछेदनेरामनंदने लट्वाकरंजभेदेस्याद्वधोत्
गाकावेगे लघ्वीलाघववृक्षार्यायाप्रभेदेस्पंदनस्यच विश्वान्वतिविशायास्त्रीजगतिस्याच
पुंस्यकम नलाम्बुत्र्यांपुंसिदेवप्रभेदेचाखिलेत्रिषु बिल्वफलेश्रीफलेनाशःवःस्यात्कृण
पेपुमान् नपुंसकेनपानीयेशिविर्हेर्यन्टपेपुमान् शिवोमोक्षेमहादेवेकीलकग्रहयो
गयोः बालुकेगुग्गुलेदेवेपुण्डरीकद्रुमेपुमान् सोवर्त्तेमजलेक्लीवेशिवाफाराम
लोषधौ अभयामलकीगोरीफेरुस्वत्फलास्वच सत्वंगुणेपिशाचादावले द्रव्य
स्वभावयोः आत्मत्वेअस्वभावयोः आत्मत्वेअवसायास्त्ववित्तेष्वस्त्रीतुजंतुषु सवो
यज्ञेवसेध्यानेसोत्वदादितिएपमिष्यते सान्विश्वोवोहोमपात्रेशालकीमत्स्यवयोः स्त्रियां
ष हवमात्ताध्वराह्वानेद्रुसोत्यक्कार्यवयोः स्त्रिषु वन्ह अतीवचशिवेपिण्डानाम
त्रेषुनरत्पवत् अभावोमरणेसत्वेप्राद्वोयज्ञयुद्धयोः प्राज्ञवस्त्रीरजःपुष्पक्लीवं
स्याद्व्रजेत्रिषु आग्रवोगीक्तेनाक्लेशेनानार्थवद्वचनस्थिते अद्वोयादवभिदिम

69

श्री

प्राणिनिमित्रेचवृद्धभेदेवृहस्पतौ जीवाजीवेनिकामौर्वीवचाशिंजिनिस्मृतिषु नस्त्रीलतीवि
तेनत्वंसहृपेपरमात्मनि स्याद्धिलेबिलन्दन्नेचहृदवःप्रह्वावनमेणोः स्वेपिदवदावोवव
नवह्नौवनेप्सुभा देहेहदहस्पकलहेतथामिथुनयुग्मयोः द्वीदादहरिद्रायोनथागोज्जि
ह्विकोषयो योःस्त्रीस्वर्गेचगगनेदिवंक्लीवंतयोःस्मृतम् देवोमेघेसुरेशुभकर्मिहृिये
देवीकृतानाभिषेकायांतेजनीस्पृक्कयोरपि यवःप्रमात्रेरेयवतेपत्येहृदतानतेरपिच ध्रुवःशं
कौहरेविलौवटेचौत्तानपादजे वसुयोगाभिदोशुभि क्लीवंनिश्चिततर्कयोः स्त्रीप्र
वाह्यो:शालपर्णीगीतिस्रुग्भेदयोःस्त्रिषु सततेशाश्वतेचाथनवेनव्येशुभमाल्कौ
नीवीपरिपणोस्त्रीणांकटीवसनबंधयोः पक्वंपरिणतेपिस्याद्विनाशाभिमुखेत्रिषु
प्लवःस्यात्प्लवनेभेलेभेकेरोम्वपतेपिच प्राग्वाम्बुगेचकुलके प्रवणोपर्कटीडुमे विट्
गविशेषेचप्राङ्केप्रतिगतोप्रमान् केवलीमक्लकेगंधेम्रुगेस्यात्प्रथमकम् पार्श्वेकव
थरेचक्रोपानेपार्श्वेस्मरेपिच प्राध्वंनप्रणतेध्वानिहूरवर्त्मनिवंधने पृथ्वीमर्मोम
हत्योचतवक्यम्रोह्लकलजीरके भवःक्षेमेचसंसारेसत्तायांप्राप्तिजन्मनोः भावःसत्तास

मं॰ को॰ ६ ग्रं॰ जै॰ ग्रं॰ १२

यथुक्तं श्राद्धे शाकोच्छुक्कान्सितान् हुंतादिकं शृंगनं वा बिल्वीकोशान्कीफलम्
मेडलिकेकालिंगं च पिंडे पिंडालकं तथा श्रलाउं वर्त्तलं गैरएवीन्तुडलीपं वृषल
वम् वएडी गोधूमान्मुडलान्कुङ्काम्माषांश्चैव मनोहरान् आनीयाहं कारिष्या
म्पिपायसेनेडुलानि च मोदकान्फेनकान्त्रस्यान्भतंक्रमुदसन्निभम् गव्यंहृत्तं।
तथाक्षीरं सितां रंभाफलानि च सहकाररसंप्राडुर्भियंसीलवीरणीं गृहे कालं।
पिजनपश्राद्धे श्राद्धे घृतकासवसत्त्वकुम् मरिहिणानिलेलामिश्रं ग्रन्थदानेन संयुत
म् उद्दालकः पुष्पभक्तिपत्नेश्राद्धे पितॄणां नवमेहितम् श्रद्धं नीलमयंवस्त्रप।
वित्तःपानयेगृहे दुष्टतैलेन दीपेहिकृतोस्मितुष्टत्नेन तथा वएडी मनोरमंगृहे।
नु पञ्चतिलतैलपदीपकम् मयाहृतांश्चवीन्वसांस्लाटशोपेरविजयेय जैमिनिः
ततो विप्राय सग्राम्या वेतस्नानवहिःस्थितः तथा उत्तमायितः श्राद्धे सर्वे चक्रेनराधि राम १२
प यावद्भूत्कारिणा सर्वे घावस्तं घनेनतथा वट्टादिकं संपदश्चासावएडीवनं।

मालोकराजेनाथोवचोऽब्रवीत् । भविनाष्टः पितुः श्राद्धं न करिष्येहं च वणिक्के व
णी प्रभाते ते पितुः श्राद्धं करिष्येहं यथोचितम् । प्रभुरस्य यथानन्तमिः भविष्य
ति तत्त्वान्वितः । भर्त्ता नराधो ज्ञात्वा ब्राह्मणमहं गच्छाम्यामन्त्रितेन कृत्वैव । कारणं विज्ञ
बू प्यामहं तेन कुर्ने विघ्नं निमन्त्रये । श्वां वन्दकैक ममीत्ने वेदहीनमवेलवत् । व्यङ्ग्यमन
करं न हेमकोश्वहृ बलीपतिम् । वणी श्वहं हि नोत्तमामात्यासान्वेरणासपराय
णान् । ऊर्लीनात्मसमतान्सत्रन्योऽत्र भार्या पुत्रोऽब्रवीत् । श्वमेव यथेन्नान्त निशि प्रभा
ते तान्समानये । न तदीयं वचस्त्यं करिष्यामि कदाचन । उद्दालकः यदि श्रा
द्धं न पुरे विक्रियते मम मानिरे । मदीयं वा समहृत्स्यन्तत्रमे स्वर्व्हायिकम्
श्रद्धाहैयानिवसत्नुनिनान्कृमाधः तमानये । अञ्जुपारहितेन श्राद्धं करिष्ये वणिक्स
वैरा चम्पकानाहृ रिष्यामिकोऽद्य वान्वनेल्लानपि । नवहृतान्नराजन माघोस्तुकल्ल
स्थानाऽद्यकीद्गतः । याव नालोक्यन्ति ष्यावाहृकृत्सांज्ञान्वरजानेनापि लवङ्गीरकाश्च

मे॰
को॰
७॰

णोत्रिषु माधवोब्जेमधौराधेयाद्वेनास्त्रियामिषौ मधुशाकेरावासंतीऊटनीमदिरासुच राज्ञीवेन
स्त्रिवेनान्नभेदेहरिणीमीनयोः राघवोब्धिमहामीनभेदेचरघुवंशजे रौरवोनरकोघोरेखड्वाह्वि
ज्ञेयोविति अश्वायाञ्जेभदासोचनारीज्ञात्पतरेपिच वाडवंकरणोस्त्रीणांघोटकोघनपुंसक
मू पातालेनस्त्रियांपुंसिब्राह्मणेवडवानले विभवोमोक्षेपेश्वर्येविद्रवोविद्रुतौधियि विभा
वःस्यात्परिभवेरसस्याद्दीपनादिषु पणत्रवंभावसंहत्योःशात्रूणांशात्रवोद्विषि षाडवोगा
नरसयोःसचिवोमंत्रिणिस्कन्धेः सहायेसंभवोहेतावुत्पत्तौमेलकेपिच आधाराननतिरिक्तत्वे
प्यायेपसनिगद्यते सुग्रीवोवासुदेवस्यहयेपुण्यालोमकपीश्वरे सावलीकारवेल्लेस्यात्कृष्णजी
रकजीरयोः सैन्धवोस्त्रीमणिमन्त्रेनाश्वेसिन्धुभवेत्रिषुचच अनुभावःप्रभावेस्यान्निश्चयेभा
ववोधके भवेदभिषवःस्नानेमद्यसंधानयज्ञयोः अपह्नवस्तुपुंल्लिंगस्तनःस्नेहापलाप
योः आदीनवःप्रमान्दोषपरिक्लेशाद्दुरंतयोः उपप्लवःसैंहकेयेविघ्नोत्पातयोरपि जलवि
ल्वःकैटेस्यात्पचागजलचत्वरे जीवंजीवोहृतभेदप्रभेदविहंगास्वच धामार्गवस्तुपुंसिस्या
द्यामार्गेचघोषके परिप्लवस्त्वाकुलेस्याच्चंचलेचपराभवः तिरस्कारेविलापेचपुंसि

70

हेषक्केचपावके उत्सवोमहउत्सेकेइच्छाप्रसरकोपयोः कारवीमधुरादीप्यत्वक्प
त्रीकृष्णजीरके कितवस्तुमान्मत्तेवंचकेकनकाह्वये केषावोत्तेवपुत्रागेपुंसकेशवतित्रिषु
कैतवंतद्दलेद्यूतेकैरवःकितवेरिपौ नपुंसकंतुकुमुदेचंद्रिकायांतुकैरवी गाण्डीवोगाण्डि
वध्वापिकार्मुकेऽर्जुनकार्मुके गालवस्तुमुनौलोध्रेतांडवोस्त्रीतृणांतरे भवेद्द्रुतनृत्येच
त्रिदिवामरिदंतरे पुंसिस्वर्गेदीदिविर्नाथोपिषतोऽत्रतदस्त्रियाम् निष्पावःशूर्पवपनेराजमा
षकटंकारे पवनेऽपिविकारोयानानिर्विकल्पेनपुंलिंगकः निह्नवःपुंसिनिकृतावविश्वासा
पलापयोः पल्लवःकिसलयेविस्तरेविटपेवने श्रृंगारे`` ज्वरोरोगेस्त्रीप्रभावःप्राप्तितेजसोः
प्रभवोजलमूलेस्याज्जन्महेतौपराक्रमे ज्ञानस्याद्यादिमस्थानेप्रसवोगर्भमोचने उत्पा
देस्यादपत्येऽपिफलेऽपिकुसुमेऽपिच प्रसेवःपुंसिवीणांगेस्यूतेचपार्थिवोनृपे पार्थिवी
तनयायांस्त्रीपृथिव्याविकृतौत्रिषु पुंगवःस्याद्बलीवर्दे प्रभेदेपापौवधस्यच उत्तरास्युःपु
नश्रेष्ठेफेरवोजम्बुकेस्त्रपे वल्लवःसूपकारेस्याद्भीमसेनेचगोदुहि बांधवोबंधुसुहृदोर्भा
गवोगजधन्विनोः भृगुजेपरशुरामेचभार्गवीपार्वतीश्रियोः स्वेदायांभैरवःपुंसिषाकरेभीष

मे॰
को॰
७१

नुपलम्भयोः विशदाभृद्धस्तिभ्यांस्यात्त्रियामाद्धरिद्वयोः पक्ष्मस्तगादिदेवाज्ञेनाव्ययेद्दशनेपि
च पाशः कीनाशादिपूर्वः स्यान्नस्तेचेकर्मपूर्वकः अंकुशेचस्त्रसामर्थ्यो नस्तगपद्मादिबंधने
पेशीमृपक्वमालिकेमांस्यांसवट्टपिधानके मांसपिंड्यामण्डभेदेविशिर्मेघादिकुञ्जायोः
वेसिवेशः ऊलेवेणोरश्चाववपववर्गयोः वणाबभ्यानुनायोषा स्त्रीगवीकरणीषुच त्रि
षापनेक्लीवमापनत्वेचेद्दाप्रभेदयो स्पर्शोस्तुतपादानेचस्पर्शकेपि च स्पर्शः स्यात्सप
रापचप्राणिधावपिदृसप्प शान्त आदर्शो दर्पणोटीका प्रतिपुस्तकयोरपि कपिशास्त्रि
ष्वृष्णभे स्त्रीमाधव्यांसिल्हकेपुमान् कर्कशः काशमर्दन्तकाम्पिल्लेषष्यसैपुमान् त्रि
षुसाहसिकेक्रूरेदृढामसृणनिर्दये कीनाशः कर्षकक्षुद्रोपांशुघातिषुवाच्यवत्
यमेनाऊलिशोनस्त्रीदम्भोल्लोनोकषान्तरे गिरीशोद्रिपतौवाचस्पतिशंकरयोःपुमा
न् तेक्रीशस्तुपुमान्गौरीवल्लभेहिमदीधितौ ऽ: स्पर्शोधन्वयासेनाकंठकायांस्त्रिया
त्रिषु एवरसस्पर्शे यनिस्त्रिंशात्वक्तेनानिर्दयेत्रिषु निर्वेशस्तुपुमान्भोगेवेतनेमूर्छनेपि
च निवेशः पुंसि विन्यासे शिविरोद्वाहयोद्वाहयोरपि निदेशः शासने स्यात्कथनोपा ७१

पारश्वधः पुमान् परश्वीनतनयेषाश्वेहिंसाकृद्रासृतेपिच पुष्टग्रीवस्तनुंहिंसोभागंगीरीनान्त्रेऽभयोः
वलदेवो बलेबाते त्रायमाणौषधयोस्त्रियाम् रन्तिदेवश्च नृपतौ भेदे च गारुडध्वजे रोहिताश्वाश्वित्र
भागोहरिश्चन्द्रनृपात्मजे अथ पीतशिवं क्लीवं शैलेयमणिमेडयोः पुंसि सक्तुफलाद्वृत्तेन
प्यामधुरिकौषधे महादेवाबलादंडोन्मलयोः शारिवौषधयोः सहदेवी त्वकंपास्यां सहदेव
श्वपाकस्व वच मांसिनभवमन्ते घे तस्म:स्पात्सशितनभव: वीतवर्गः प्राद्वि अथ स्फुप्रभेकिर
णयोनीशान् स्पादिशोः स्त्रियाम् अशुधान्यान्तरे पीत्रेपी शाल्मलाभालटंकके ईशः प्रभोम
हादेवे काशी वाराणसीपुरे नस्त्रियां तृणभेदे स्यात्कोशादिरोवरेकेपी ऊशीफालेऽक्लेशारख्वो
त्रिषु पापिष्टमन्त्रयोः योक्त्रे रामः स्वतन्त्रीपेनादीभे स्त्री ऊर्पोजले केशः स्यात्मृसिवकृतोद्मी।
वीरेके तलेपिच क्लेशः कुः खेपि कोपे पि व्यवसायेपि हृष्टपते कोशा स्त्री ऊज्ज्वलेपात्रे दिव्य।
खड्गेपिधानके जातिकोशार्थ संघातेपेशपाशाद्यादिसंग्रहे दर्शः स्त्र स्याद्दमावास्या पादभे
दावलोकने दंशः कीटविशेषे च वर्मदंशनयोः पुमान् दशावस्थादीपवर्त्योः ब्रह्मातेभ्रू।
स्त्रियां चिति हृक्स्त्रियां दशाने नेत्रे वृद्धौ च दशावीतके नाशः पलायनेपि स्यात्त्रियना

मे॰
को॰
७२

स्त्रीणांकरणेवरणाण्डके पेचदर्शीत्वमावस्यापौर्णमावस्यापौर्णमास्योश्चयोषिति प्र
तिष्कषः सहायेस्याज्जनतीहारस्वरोगयोः परिवेषोवेष्टनेस्यात्परिधावपिण्डसीयम् पा
दयाश्रीत्वञ्जकायांमृत्वयामपिस्त्रियाम् पुरोडाशेपहृविर्भेदमस्यात्पिष्टकस्यच ऊतेश
पेचमसिस्टक्रुणुसिमानसवेषायोः पतनवृश्चिकः षड्‌ भ्रष्टोत्मातान्मप्राकटश्चवहारे
णुपाशाके हस्तादेहावयोः विभीतकनरावपि चक्रेकर्षप्रमाने क्लीवंनन्यक्रोव
लेद्रिये उपावाणामनाराश्रोरूषाकामिनिर्गुग्गुलौ रात्रिपौषडयायांचकेचि
दाहुस्तदमयम् हविर्वैदेवशिष्टोदीपितेचप्रमानयम् मस्तः पर्वतभेदेस्याद
हकेपालकेप्रमान् कृतवेधनेस्त्रीलिंगानहत्वेणत्रेणसकम् कल्हास्याटेनरीयप
स्त्राटवलपल्लवे स्यादापरेनादेभ्रलेकदवीहन्वणेपिच कर्षीनाकर्षिकेमानप्रभेदे
पुंनपुंसकम् कर्षप्रमात्करीषाङ्गीस्त्रियांकुलेष्टस्थानयोः कान्तीनवरिकायांचसोरा
श्रुमद्येपिस्त्रियाम् कोषास्त्रीऊष्मलेपात्रेदिव्यावकूपिधानके जातिकोशेथसंख्या
नेपरणंपणद्वारिसंग्रहे योपग्राभीरपल्यांस्याद्गोपालेध्यानघोषके कास्यचानुदनादे

72

नयोरपि निकाशोनिर्म्मुखेनस्यै पलाशोहरितेपितम्‌ पाशीकेशकरत्तस्तुक्षिस्साद्धरि
तेत्रिषु प्रकाशस्तत्स्फुटेहासातःप्रहासान्तययोरपि प्रदेशोदेशमात्रेपितर्जनेमण्डस्मृतस्त्रि
ते भित्तावपिचपिङ्गाशीनीलिकायांनपुंसकम्‌ ज्ञात्मत्त्वर्गीषुमान्वल्लीपतेमत्स्या
नरेपिचबालिशास्वशुशोमूर्खेभेकेशःशैवलेवटे भूकेशीवल्वजेपिस्याद्धेलामशोषु
विमेषयोः लोमाशिनेस्त्रियांकाकनेचामासीवचायासच भूकशिंबिमहासेदकशीशी
शाकिमिटि विवशास्तिषव्वशपात्मारिष्टदृष्टधियोरपि वीकाशः शुसिविजनेप्रका
शेसहस्पूसमेपुंःस्वाधस्त्रीरनगययोः स्वाताशोवह्निणेराजतिमिरेस्वभोजने ह
ताशोनिर्द्देयवाशारहितेपिशुनि शाव अपदेशः पुमान्वश्लेनिमित्तव्याजयोरपि
अपभ्रंशःपालपतनेभाषाभेदापशद्वयोः आश्रयाशः पुमान्वङ्गौत्रिषुचाश्रयनाशके उ
पस्पर्शःस्पर्शमानेस्नानाचमनयोरपि उपदेशोविदंशेचमेतुरोगानरेपिच क्षुरेहंकि
शनेवाशलिंगःप्रसिपानेस्वरे खराणुपर्शः प्रश्राभेशाकरेस्तूर्णलेपिनि स्वाण्डामल
कभेषज्ञोसिद्धिकाननयोपिव सीविनेप्रोयमेशसित्रिषुस्याज्ञीविनेस्वरे नागपाशः पुमा

मे॰
को॰
७३

योः क्लीबे आजभारकयोः वर्षा स्त्री भारतादौ च जम्बूद्वीपाब्दवृष्टिषु प्रावृट्काले स्त्रियां भू
म्नि विट् स्त्री व्यापनविष्ठयोः विषं जले तिविषायां स्त्रियां स्त्रियां त्वेडे न च स्त्रियाम् वृषो य
मे बलीवर्द्दे संख्याङ्गे राशिभेदयोः श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थश्च वामामात्र विकल्पकाले वृषा कृषि
कपर्ण्यां च वृत्तिनामा स्तने वृषी मुष्कश्चौरे विले स्त्री स्यात् हेषः संकर्षणो व्यये अनन्ते ना
प्रमादे नास्त्र निर्मल्यार्पणे स्त्रियाम् उष्णस्तेतरे न स्त्री शोषो यक्ष्मणि शोषणो षण्ढ अ
पच्छेऽपि कृन्तने पुंसि प्रन्यहे न भिये पवन् अभीषुः प्रग्रहे रश्मौ ना कर्षो चूर्णतन्द्रिये पा
शे के प्रागरि फलके कोटागाराभ्यासवल्कलि आकर्षणोऽपि पुंसि स्यादामिषं तु पुंस्तकम्
भोग्यवस्तुनि सम्भोगे गुरुके चैव पललेपि च उष्णीषस्तु शिरोवेष्टे किरीटे लक्षणान्तरे उ
ष्ट्रस्तानवधाने पिकाम्यालेकरणान्तरे कलषं किल्बिषे क्लीबं पुंसि स्यान्तरकान्तरे कल्मा
षो यत्नधाने पिकृष्णापाण्डुरक्तस्यो: कलुषत्वाविलपापे किल्बिषं पापरोगयोः अप
राधेऽपि कुल्माषो काञ्जिके यवकेऽप्यमाम् गण्डूषो मुखवह्नीभङ्गुष्ठकरग्रमतो गिते गवा
दौ शाक्रवाहणा गवादौ जालके कपो गारदै नानारङ्गे स्यादवाचपरिस्तके जिगीषा ७३

नाकोषामधरिकोषयोः दोलादोलाप्रलोभीनेत्रयानीलामनोहृतयोः फणानागबलायांस्त्री
नापमन्स्यारवीणुना नखैलिप्सोदम्पयोस्त्रिङ्ककोनेवाविरुनोस्त्रियाम् नृघोयामन्त्वगात्तृयो
स्तुषालिप्सात्तृषोः स्त्रियाम् नृट्लिप्सायामदम्पायास्मरण ज्ञामपिस्त्रियाम् दद्दास्त्र
षुपदेषुंसितनामत्रृटेप्रजापतौ महादेवस्पतृषमेडभेदेचस्त्रियांभवि देषास्पाहृप
लोयापेरापाराओभजेपिच धांदोमत्स्पावेगकाकेउदकैभिदकेपिच धांदीक।
क्ौलिकायांस्यान्पङ्ककाष्टेतृणेपिच ल्कीवेघमहिषेपुंसिनिकृष्टेपुनरन्यवत् स।
लोज्ञदीमहृभाण्डकीपभिन्नेजराशने पदोमासार्द्धकेपार्श्वेगदेहसाध्वसरोधयोः
केशारेःपरेतोहुदेवलेमथसहायपयोः चुलीरेक्षुपतेचेचवजिङ्कैजरपार्श्वेपो प्रेत
भृत्येवत्तणिबुद्धौप्रेषःक्लेशेचमर्दनेप्रघणोपोषोमासेनत्रुणिमातिथौ स्त्रियांभिदा
भेदनेयाङ्गासेवाभिदिनवत्स मापोब्रीह्यन्तरेसर्वेमानववदोषमेदयोः सिंघमाजेस
ङ्केचमेवोरापन्तरेभे भेषजाभिटिमोदलम्क्रिपाटलिमोचने पदोमज्ञयकमात्रे।
वगडकापीमरेपिच रदाजनरदमायोः हृत्तलप्रमाणचिक्कोण लहानधुसिसेल्या

मे॰
को॰
७५

वह्निपोरे भास्करेपि च अग्राग्रानके न्नतोपचानि मेघोमनस्वी देवयोः अन्तर्षः स्वराप्यानपा
त्रेतर्षाभिलाषयोः अहिर्विद्रकुडेशाक्रे मर्घेरेनऊलेपुमान् अलंवुषः प्रहस्तेच बहुदंतेराक्ष
सांतरे अलस्तुषान्मुगाडीर्यो स्वर्गवाणामंतरे अथकिंपुरुषो लोकभेदे किन्नरयोः पुमान्
देववृत्तः सप्तपर्णोमदिरादिकुमारगालो नेदिष्ठोषोर्ज्जुनरथेष्ठोषवेंदिजनस्य च परिवषल्ल
पुंलिंगपरिवेषोपरिवेषणे परिवेषोनिनादस्यात्ववचेजलटथ्वेनो पलंकषागोक्षुरकेस
स्नागुग्गुलकिंशुके अंडरीलातयोस्त्रस्त्रीतपलंकषा वीरवृक्षस्तुभल्लातककुभद्रुम
योः पुमान् भ्रमरवृक्षस्तु प्राणोचद्रुमेस्योनाकपादपे महाकोषातकर्कटश्रृंगपांडुस
निर्वाषणे क्लीबंहृदेराजवृक्षस्तुवर्णाभाप्रियालयोः वातवृक्षस्तुवातलोकोचयोः
शाक्रकार्मुके विशालावोद्गरेनाद्र्षेक्षेत्रे भिधेयवच्च शांतवर्गः सहि केसोस्त्रीनेत्र
सद्मकोशे मानेसुरेहना कामं विकलयातस्यातवाव्यामनुपाधये स्त्रियाम् राक्षः ।
स्यान्नवके लहारभिद्रुणपर्णयोः गोसेवोलोषसोम्बासद्रवपतिभिदोः त्रासोभये
नतोदेविशसीवागाभेनिष्पयोः दासोभृत्येपिचशूद्रेचज्ञानात्मनिचयीवैर् नासाद्रुना 74 ७४

जीवनिकायामवसायप्रकर्षयोः निपिषः शोभनाकारे भेले त्विष्यवसाययोः तविषी
प्राक्कन्यायां पुंसि स्वर्गे महोदधौ ना विषी चेन्द्रकन्यायां नास्त्वर्गा तुषिकांचने नहुषो ना
गभेदे स्यान्मानवे नृपेपि च निकषः शाणफलके निकषायां तु मातरि निमिषः ति
मिषो कालप्रभेदे ह्रि निमीलने परुषं कर्बुरे रूक्षे त्रिषु रौक्ष्ये च वाच्यवत् प्रदोषः समये दो
षे प्रत्यूषोऽहर्मुखे वसौ पीयूषं सप्तदिवसावधिक्षीरे तथामृते पुरुषः पुरुषे सात्मते च
पुन्नागपादपे पौरुषं पुरुषस्य स्याद्भावे कर्मणि तेजसि ऊर्द्धविस्तृतदोःपाणिनृमा
ने त्वभिधेयवत् महिषी कृताभिषेकामेरिभ्यो रौषधीभिदि मारिषः शाकभिद्यार्येना
ट्योक्तायां पुंसि योषिति दृष्टार्थो मृगादीनां विशाला लाम्टगादीनां विशालाम्टगनेत्रयोः रक्षा
तः कासमर्दे रुपारावत चकोरयोः रौहिषं कत्तृणे क्लीबं पुंसि स्याद्धरिणान्तरे विष्कोवा
बिल्वयोः शुश्रूषा स्यादुपासने कथने श्रोतुमिच्छायां शैलूषो नटबिल्वयोः सेच षेलुषु
मान्स्यूसाद्वायामपि दृष्णते समीत्वत स्त्रियां तन्वनं द्वावपि निमानते चच सन्नकर्षो
रथ्यायस्यदारुणपपिन्नवर्षेतो भरतरीषरतो भृषेक्लीवे पुंसि नृपान्तरे नरकस्य प्रभेदे

मे॰
को॰
७५

रिहे देवाशीरे न्वे महद्रुमः हिनस्यांशुं मनेपि सानेपि सादि ष्वामः कार्मुके ष्टुमान् त्रिष्टु
म्यान्तेपके वाचोरहस्यामः प्राणेनेपि चम्रात्थायिक परिहे दे ष्णास्थासे ष्टुमानय ष्टु उ
त्रेमः करणोस्थरे विप्रोषरे विवचन स्त्रियाम् उषः प्रत्यूषसि क्लीबं विपिन्हय चोचयोषिति
उरोवत्सवक्षो क्ष्मेनः पापापराधयोः ऊजः दीप्तावक्षमेप्रकाशावलयोरपि
ओकस्थाश्रयमात्रे चमहि रेचनेष्टु सकम् कीकसः कृमिजातोस्थ्यस्थि कृत्स्नेन ष्टु स
कम् चमसोयज्ञपात्रस्य भेदे स्त्री पिष्टके स्त्रियाम् छदः पदे चवैदेच स्वैराचाराभि
लाषयोः ज्यायान्वृद्धे तिप्रशस्ते ज्योतिर्ष्यैमादिवाकरे ष्टुमात्र ष्टु सकं कहे शेस्यात्र
त्त्रप्रकाशयो नेत्रो वलेचवेगेचनपोलोकान्तरेपिच चांद्रायणादौ धर्मेच ष्टु मा
छिशिरमाचयोः नमोध्वांते गुणे शोके क्लीबे वानाविधनहे नामसीनिष्पिड्गोयानो
मसो भुजगे गृवेरे ते जोदीप्तौ प्रभावेच स्यात्पराक्रमरेतसो पनः पिपाले नान स्त्री।
राशिभेदेष्णराशने पनद्दैरेवितनभः क्लीबव्योम नितेनान्दे ग्राणाश्रवणावणावर्षा
स्वविष्पातेनापतद्रुहे पनसः कंटकि फले कारकेवानरांतरे स्त्रियां रोगप्रभेदस्या

75

७५

सिकायां च हारोर्द्धे दाहतापे स्त्रियाम्‌ प्रसूरस्माज्जनन्मोश्वकन्दलीवीरुधोः स्त्रियाम्‌ वस
नोद्देवभेदाग्निभार्ययोः क्रौंचकरात्रस्य क्लीबे स्वष्टेद्यषपेषपालेरे रन्ध्रे मधुरे त्रिषु भासः पुंसि प्र
भायां स्याद्द्विजे गोष्ठे विहगस्य च भाः प्रभावे मयूखे त्विषि मास्त्र चन्द्रमसयोः पुमान्‌ मांसस्यादामि
षे क्लीबं कक्कोलीबीजटयोः स्त्रियाम्‌ मिसिः स्त्री मधुरामांस्योः प्रातपुष्पान्नमोदयोः
मृत्स्नाकोद्याम्लेषु दिवसो गंधरसे नले शृंगारादौ विषे वीर्ये तिक्तादौ द्रवरागयोः देहे
धातुप्रभेदे च पारदस्वादयोः पुमान्‌ ग्रस्त्रियां रसनापाठाप्रालकीकेशुम्भ त्रिषु रासा
कोलाहले ध्वाने भाषाशृंखलके पि च क्रीडाभेदे च गोपानां वत्सः पुत्रादिवर्षयोः
तर्णकेनोरसि क्लीबं वासो नाविसस्टेतोम्भ्रेनो पुंसा वच्छिवाछायां हंसः स्यान्मानसौ
कसि निर्लोभे नृपे विष्णावर्के परमात्मनि मत्सरे योगिभेदेथ मन्त्रभेदे शारीरमरुदन्तरे
तुरंगमप्रभेदेपि हिंसाश्चौर्यादिक्लान्तयोः सन्न ग्रलसाहसपघोनापाद्रागाङ्भेद
द्रागाङ्गभेदयोः क्रियामन्दे त्रिषु स्यात्चिमष्ठपशिवयोननना ग्रदः परस्मिन्नत्रस्या
दभ्यासोभ्यसने निकटे ग्रंगोपचारापे स्यादास्यासः पुंसि निर्हृतै आरव्यायकाय

मे॰ को॰ ५

वविस्तम्भमहोद्भेनोः प्रावरणेपि च वेधाद्भुसिहृषीकेशेद्भुयेवपरमेष्ठिनि पिसः प्रयानेसेनभोगेषा

विरेममस्तकेपि च श्रीवासोहृदयधूपेसात्मकेसेमपुस्तदेव अयोमस्तोस्वभेयमैतिप्रणालेन।

बाष्पवत् अथशोकरेपिफलाम्भयापाहयोरपि महोवत्लेसातिखिवपुंसिहृस्तेतमागो

योः सस्मीवेर्लैकासारेनतशमापोः स्यात्समासस्तुपुंल्लिगः सवेपवक्षमर्थेन् सरसः पा

त्तिभेदेवोः क्लीवन्तमस्तोहदे साहसन्तुबलात्कारकृतेस्कायेमदेपि च सरसत्वेषिष्वादोप

रणसैतत्वेमकम् सवाह्रानाणमायोस्य भ्रमोभुवगाह्रिये हविर्होतव्यमात्रेचसर्पिष्यपिन

पुंसक्त सुव श्रायिवासातिवामेस्यात्स्तेस्कारेधूपनादिभिः श्रवधत्तः पारम्पभातिंदलेपवृत्

णैनैय्यवन्मेनाद्वियास्यात्क्षणरोचषावरक्ष्यलोकः पारमेपुंसिपदिपवास्पयोरपिफद्धदीवस्स

न्नेवबाच्यलिगः पुंसिहृतपापे कलहस्त्वनकादेवराजहंसेचपुंस्ययम् कनीयसीतिहृतिस

स्यादनुत्पानसयोस्त्रियांशु शुम्भोनमः क्रूरमपिस्त्रियाल्तवनमातरि भवेद्धनरसमाद्रतियासेभो

रटेस्तुति कण्ठेरीपीतपाण्डेचसमयाक्लिदिरसेपि च वेदहासोहयग्रीवकरवालसिमात्रके

जटायुः पुंसिसंपातेकनीयसि च गज्जलो अथतामरसंपद्मेताम्रकांचनयोरपि त्रिस्रोताजः

75 ५९

नयः स्यात्तीरनीरयोः पापसत्वेन्क्लीवत्तुसोः श्रीवासपरमात्मयोः पुङ्कसीकलिकानी(
लोः पुङ्कसः श्वपचेपते धीमन्मानाजेनेकूरवृगणात्मविकृतेत्रिषु भूपविश्ववक्रतरेष्वनत्व
दोवायम् मनस्वितेम्नीयायामदरुन्नत्वतेजसोः मानसंमरसितेहानेरभसोहर्षवेगयोः
रहस्यत्वमितेगुह्येरजः क्लीवेगुणान्तरेर्तवेवपरागेचरेणुमात्रेचवहस्पते रात्रसोयातथा
नेस्यात्त्रयाणयोरात्रसीमता रेपाः स्यादधमेक्रूरेकृपणेप्यभिधेयवत् रेतः शुक्रेपारदे
वरोदस्युपोपेदसीतिच द्विविशेषोदपञ्चेस्यामहोत्क्राध्येनयोस्तथा लालसोस्त्रिका
तृष्णातिरेकयाञ्चाम्बुवहृयोः वयः पक्षिणिबाल्यादौयौवनेचवनप्रभेषकम् वर्चोनपुंस
केरूपेविष्ठायामपितेजसि पुंसिवर्त्मन्यन्यपवाहिः पुंसिङ्गनाशने नलीक्लीवंतनोः(
पुत्राफ्लाकृतावपि वनेसकलपुमान्कर्णोरहशोस्वरयोरपि वाहसोजलनिर्याणप्रायो
मानिस्यात्रुणके वायसोगरुडदेच श्रीवासध्वाङ्क्षयोः पुमान् काकोडुम्बरिकायांवका
कणाञ्जांचवायसी विहायान्मविरद्याजेपारितेचाभिधेयवत् विलासोहावभेदे
स्याल्लीलायामपिपुंस्ययम् वीतंसोवन्धनोपायेमृगपक्ष्याणांपक्षिणामपि तेषामपि

मे॰ मेधास्त्रस्त्रियां ज्योतिष्मत्यां त्रिषु भस्मवृद्धिते सप्त द्विवर्णाः संगंधरूपभेदेनांदेनांदेहलोचने ८
को॰ स्यात्रभस्वमस्तेदेह विमारूपेदजालिनोः हिंगतिर्यासमूढस्मेसप्रेमबलिविहितगरूसोपिच सप्त
हिंसाप्रेनाशमिस्याद्विवाकरहविमेजेोः स्यानवर्णाः इति श्रीहविवन्नासरेसपेधसोहायमवाक्क
योः कुहूः कोकोकिलालापनष्टेन्दुकलादर्शयोः गहोतियहोनवेधग्रहणाग्रवणाधमे स्पृयोः
दोहलनादोचमेहकेयोपरागयोः ग्राहेग्रहेवहारेवगाहः गाहाः श्रीएमानेरंगहा सिंहश्छ्वा
वुगतेवपकेनदेस्वागाह वर्ह्यूहापूर्वभूमिविकल्लेप्रेपिवसमूलनिनाहस्तबंधनेकूटेमोडग 77
नोग्रिपवेणाः वाप्यवविश्वनेनकेवहः पिकेदलेस्त्रियाम बहुः स्याद्यादिसंख्यानाविपुलेषु
भिधेयवत् महीनद्यन्तरेभूमौ सहहउसवतेजसोः ग्रथमोहोन्यलिगः स्यादविवाधम्केन
लोहोसोमास्तकेलोहेजोङ्केसवनेजसि वहः स्याद्वृषभस्कंधेवाहोवाग्यवहोपिच वाहोमेसेध
मानभेदाश्ववृषवामाहूश्च ब्रीहिमामासमयान्यस्यादोस्वयानेचतेस्पयम् स्नुहूः स्याद्दलविः ७७
न्यामेतिमामानवूहतकेयोः स्वोबलेनास्त्रियांस्यान्नियानवनावभेधने दाहाश्चनाम्बहूयाणि
कुमारीश्चमाश्च सिंहः काण्ठवराशोसनमेवोत्तरास्यितः सिंहीवकाएकायांस्याद्वार्ताकोवा

हृकंनायंयोखोतत्वसंपृतनेरेविद्ययाम् दिवोकाश्वदिवकाश्चंशंसिदेवेवचवात्के दीर्घायुः शाल्मलीह
लेवृायसेनोवकडुमे मार्कण्डेयेवशंसिस्याच्चिरनोविनिवात्मत् नगौकः शंसिशावभेपतिपवा
स्ययोरापितिः श्रेयसहकल्याणमन्दयोशंकरेपुमान् नीलाञ्जनाप्सरोभेदेसरिभेदेवविशति
प्रवेताः पाणिनिमन्त्रोपुंसिविष्टवाच्यवत् पुनर्वसूनांमनिम्पियजेहिनेत्रभातरे पाणिमाह्वः
पुमान्यन्त्रभेदेस्त्रीपृथिवीमातिथौ महारमः स्यान्त्वक्सेकोशाकारकेशाहणः मल्लीमसेल्लमति
नेपुष्पकायोपाल्लहयो भवेत्पुरमाद्दातामूर्जिकाङ्गिथिकाश्च यमस्तसान्तरंगौयोयुम्ना
याम्नयोपित्रियाम् पवीयान्नत्नेपिस्यादन्तिष्टानिवचवाच्यवत् रामरसल्लगोष्ठ्यांस्यादामस्पृगाः
रेयोरोप वासुसिद्धिध्वनोवासेषष्ठोज्जारारकेपिव रामहूमस्लकादसेवाजरूसेन्दपोग्रेम वरी
यान्तोगिमिक्रूहवरिष्टेप्यान्तिरूतिव विहृघ्यः शाकुनोपुंसिगगणेपुंनपुंसकम् विभावसुः
पुमान्सूर्येस्राभेदेवपावकेस्वः श्रेयसंचकल्याणपरमात्मात्मनि पृथग्संवरसावाययभाः
एभेदेवसूतके समाविपावकेपुंसिक्रूरवदाष्टिगविषु साधीयानितिवाहे स्याद्भतिसाधोववा
व्यवत् सिद्धिरसोरसेपुंसिवाङ्गप्रमन्तिपुविषु हमनापुष्पमालतेयोः स्त्रियानावीरदेववयोः स

मे. को. ७८

78

हृसंक्षेपयोरपि व्यवहारावालुकोल्लापामोदापदीशवीणायाम् रागतापेफालिकयोः द्वीह्र।
त्वराजेन्यलिंगाः स्यात् हव अवग्रहोहृष्टिरोधेमत्तिवभेगजालिके अभिग्रहोभिग्रहणेन्य।
भियोगेपियोरेव अवरोहोवतरणोग्रारोहेवल्लतोद्गमे अश्वारोहास्यंगायांस्त्रियांविष्वक्वा
हके उपनाहोविणालेपयोपिंडीवीणानिबंधने उपग्रहः प्रमान्वयासृपयोगोनुकूलत्वे स्या
हूयवाहानामायांपुल्लिंगोमातरिश्वनि तनूरुहंतत्लोम्निस्यात्पतत्रेपुनपुंसकम् तमोपहः
सहस्रांशुमृगांकाग्निज्ञनवह्निषु प्रतिग्रहः स्वीकरणेसैन्यपृष्ठेपतद्ग्रहे द्विजेभ्योविधिवद्देये
नद्रव्येचग्रहांतरे परिग्रहःपरिजनेपत्न्यास्वीकारमूलयोः पापेपरिवहोराजयोग्यपद्धये
विग्रहे परीवाहोजलोक्रांसेमहीभृद्योग्यपवस्तुनि पितामहोविरञ्चौस्यान्तातस्यजनकेपिव
महासहामाषपर्ण्योम्लानेपिचयोषिति हय मपिनामहस्रपंचविंशोपितपितामहः हा
नवर्गः अथाव्ययानिवक्ष्यतेवाक्यंपूर्वादितैकमैः अकारादिपेतानितस्मिन्नतस्माद्यानितिस्थ ७८
ते अथार्हः स्यादभवेपिसत्वात्यंसंप्रतिषयूथाः सर्वकृपायांचनयावाग्सदेवेवनव्ययः आम
रत्वः स्नेहवाकोनकस्पयोसमन्वये उमेदेवहसाकोक्रोशापाकरणेनुकस्पयोः ईविषादेन

स्नेकोपिच स्नेहः स्यात्संसितैलादिरसद्रव्येवमोहदे हृद यस्य हानिलिकायां नीलिकायां स्तोका
लकंठस्वरोऽत्सान् ग्राग्रहो नग्रहास्तत्मोवाक्रमे ग्रणोपिच ग्राहोहस्त्वकोहे चवृत्तारोहक
टाव्यापि ग्रोवाहग्रागजारोहदोवं सेवतम्हूपे उत्साहस्त्वयेमस्त्तेकदाहः कूर्मकपंटे द्रीपूस्व
प्रभेदे स्यात्तैलादेपाकभोजवे जायमानविषाणाग्रमोहहीशावकोपिच कल्लहेश्रायिवादीन्
स्वङ्कोषवभस्लते दास्हस्त्वऽमान्कान्तकाण्वातकपतिशाः निग्रहोभर्त्संतोपिस्यात्सयाद
णोववंधने निर्व्यूहः शिखरेद्वारेनियोसेवागादंनकेनिरुहो वस्तिभेदस्यादूहस्तूसेचनिश्च
ते प्रग्राहस्त्वन्तलाहस्त्रेहूघाटिमग्रहोपिच पटहोनामसमारंभश्रानकेऽत्वऽसकम् प्रवह
स्त्वहियात्रामासनत्रिऽप्रभेदयोः प्रग्राहस्त्वन्तलाहस्त्रेहूघाटिमग्रहोपिचवेपमतेनजहयादि
रसमीरसोवस्त्ववर्णांसमहोरुहे प्रवाहस्त्वप्रहृतोस्मादपिस्वमत्सिवारिणः वराहोहोककृवाव
स्त्रीमानमेदेद्रिगलयोः वराहोमातृभेदस्याद्दिश्वकेतेनपियोषधौ रागोहंजोऽङ्गकेत्तीवरात्र
योगपेभिपेयवत् विग्रहः कायविस्तारविभागेनारणेखियाम् विदेहः कायस्त्रंपेसाऽजन
कान्वयमभिये वैदेहीरोचनासीतावणिक्स्त्रीपिप्पलीष्वव संग्रहोवहसेनेगोग्रहडेनेगोय

नियोगेचप्रशंसायांविनिग्रहे अनिशाहूः प्रशंसायांप्रकर्षेत्वंचनेप्यपि निर्णीतसंप्रतिवेप
वाचकोप्यवदर्शिनः अल्लस्यादभिन्नत्वेप्यमूपापीऽस्योरपि अभिदेपप्रकर्षेत्वंचनेपि
च अस्मेप्रत्यर्थेऽहिप्रमितिहेतोप्रकाशने निदर्शनेप्रकारेऽन्यान्यपरिहृत्यन्तकर्षयोः समा।
नेप्रकरणेउत्ताप्यर्थेविकल्पयोः समुच्चयेवितर्केचप्रश्नेचपादपूरणे उत्स्यात्प्रश्नेवित।
र्केचविकल्पितप्रशमयोः पक्षान्तरेप्यसाकल्येमात्त्वसाह्रीविगर्हणे कदाचिदर्थेपितुया
नेहविकल्पविषययोः प्रतिप्रतितिथाविस्यभूजानाख्यानाभिसंबाधयोः मायानुभवश्चोप्य
ह्लवाणप्रतिदानयोः वत्तामंत्रणसेतोष्ववेदान्तज्ञोपाविस्मये अलिस्यान्मंगलेऽप्रणे
प्रशंसायामनुतोकिंचित स्त्रियस्यात्प्रश्नेवितर्केचतथैवपादपूरणयोः हन्तवाक्यारम्भाव
द्विषादहर्षसंभ्रमे अहाहरेसमीपेचकाविकामप्रवेदने प्रश्नेहर्षेमंगलेचकिंचित्समस
वितर्कयोः विकल्पेतिशयेपिस्यात्ज्ञानमानेवधारणे संभ्रमेपिपरिच्छेदेतथाकारायिकार ७५
योः प्रपन्नस्यात्प्रशंसायांविस्मयेचनिगद्यते पश्चात्सतीच्यांवरमेप्यधिकारेवदस्पर्शे वद
त्प्रश्नेवितर्केचयावत्कार्यावधारणे प्रशंसायांपरिच्छेदेमानाधिकारसंभ्रमे पक्षान्तरेचवा।

कस्मायोंत्तस्मोपुनरनन्वयम् उसंबोधनेगोधेञ्योरकर्मणोनयोगयोः पादस्पर्शणेपादस्
र्शणेपिवर्तपते ऊवाकारम्भरदोकर्मणस्त्वपिवर्तपते अस्याह्वोनस्वहूणवाकेदेवास्वा
यात्रतव्ययम् पस्सतवघ्यनस्यानकर्मणामन्त्रणस्तुतिषु पेयाह्वोगपते हूनोस्स्तुणमन्त्रेण
वेरपि श्रोसंबोधनस्याह्वानेस्मरणोवाव्यनकर्मणे उग्राह्वः कथितोहूतोनस्यासंबोधनेपि
व कक्रुपापेवेषदर्थेक्रत्सायावनिवारणे यिग्भर्त्स्नेनवनिद्वायोमवागात्स्यमदयाः हि
रुकस्याह्वोविनार्थेवस्रप्रार्थेपिवर्तपते गयइस्संबोधनेहर्षेप्रश्नमाप्रयोगेपि यात्रसी
मायामभिव्याप्तौक्रियायोगेवदर्थयोः ववानावचेस्मस्माहारेष्यनेगामार्थेस्मस्वचेप पवा
नरेतयमपादस्पर्शणेष्ववधारणे किवारंभेसाकल्येप्राक्रुरर्वेस्मित्सवांतरे ग्रेग्रभातेवीनेव
देशोदिकालयारपि तिर्यञ्चिरार्थवक्रेवविहूगमदोवनव्ययम् ननवस इस्रेभ्राःसम्पद
हप्रशंसयोः जनतम्भावेनिषेधेवस्त्रनूपार्थेप्यतिक्रमे ईषदर्थेवसाद्वयपतद्दिरुद्धतद्
न्यायोः हवहृप्रशंसनेपिसादस्यार्थेपितिगायते अपहनिरवधेवयोभन्मार्थेवहस्यपते
णेम्रत्रेणापदंवियादिनामस्यार्थेरपि ननु पादस्पर्शणेभेदसम्पच्चयेऽवधारणे पदान्तरे

मे॰ स्त्वये न याप्युक्तपदार्थेपि कामवाशङ्कितापत्तेव उपपादयिकार्येवहीनार्थात्तत्र्योरपि ग्रभी
को॰ त्येभूतकथनेवाभिमत्वाभिलाषयोः स मावसरोऽविकल्पेवस्मातीनेपादहरणे सात्मेग
८० लेपरिहृतत्वमांतिकसहार्थयोः श्रामत्वानतिश्चयस्त्वेपोहस्त्वेरोर्थींगोहृतत्वावपि प्रसे॰
पिस्याहमरोयोक्तोऽङ्काथामोमपक्रमे मणेववास्तुपरामेवापकृतोवसगात्ते कपपादह
४० रणेतोयमत्तकेपिसरवेपिव किञ्चत्स्सयोवितर्केचानिश्चयप्रस्तयोरपि किन्तसम्भावनायाः
स्यादिमत्तेपिवहरपतेनामकोपेवप्रपयमेविस्मयेस्मरणेपिव संभावजत्स्याकाण्पविक
ल्पेपिवहरपतेणाकत्वाणेहखेसन्तयोमनार्थसमर्थयोः सगार्थेवप्रकृत्तार्थस्तामितिदाह
योमंतम् इरुद्योक्ताव्वननयेहस्तत्वाप्युपाकृतो यत्नप्रत्रेप्यहृयोरहस्यात्मस्वितर्कयोः
श्रुत्तेभूषणपर्यामिवारणेश्रान्तिरर्थके शङ्कावेवप्रकारेस्यादेगोकारेवधारणे श्रत्यप्रसपरि
हृतान्यपमाहयोरपि कथेहद्येवगर्हायामकारर्थेचसभ्रमे प्रसमसभावनायावकामेवा ८०
नमतोस्तेप्रकामेवाप्यसूयायांनयानुगनेपिव ज्ञासहखेपरोसायात्सीतत्वनयोर
पि नतंतनिश्चितेतर्केमारणेवाकष्टरणे परंतियोरेश्वियायामाधेनमानकुलयोः सत्ते

सद्दस्मादात्मप्रसेवमंगले पुनःकल्पेस्सहार्थेवपुनरर्थेवहस्यते सकृत्सहैकवारेस्यात्साद्यात्प्रतापद
त्त्वयोः स्नेहावनात्रकम्पायांलेसस्मोपयनेपिव पुरस्तात्प्रथमेपाच्यामग्रतोर्थेपुरार्थयोः सूया
यामहायेपस्तातामथिकारेमंगले विकल्पानन्तरेप्रश्नकात्स्न्यारंभसमुच्चये यथाम्प्रुपम्भेहवम
निवावेसमसमुच्चये सहयोनिश्चयेपिस्यान्नयातत्यानमानयोः प्रशंसायाहृवावधेनिष्करणेन्य
यापुन वितर्केचपरार्थैवसवेयाहेत्तवाहृयोः पु ऋषिस्यादयिकार्येवाप्येच्यरेवनिरायते व
नस्यात्रिप्रधेयमयोनितिपाभ्वपार्थयोः निश्चयार्थेप्रसंगेगेकोपमालापरमेषुच सामीप्यास्मय
दानेषुमोहातन्मोववबंधने व्याप्योभावविन्यासेन्नवितर्कोपमानयोः विकल्पावनयातीतिम
स्नेहेहपदेशयोः सर्वदैनिमहार्थेवप स्यात्साहृदयपयोरपि लोलगासम्भ्रतायामानभागवेष्या
स्वतिक्रमे स्यायासेवसमीपेचकिन्नप्रश्नवितर्कयोः चनविस्मयेचसाकल्पेतन्नपाहोविनिम्रह
सूत्रप्रसेपरिहृतावधिकारेचसंभ्रमे स्यामस्रुणिपवन्नयेपसस्मान्नतावधारणे नानाशब्दाहूतिना
र्थेवततथानेकोभयार्थयोः स्यान्नेत्वकारणार्थेचपुरुषस्याहरणयोरपि ॥ अथस्यादपृक्षस्यार्थेव
नेनार्थेवियोगयोः विपर्ययेचविकृतौचार्थेनिदोषहर्षयोः अपिसम्भावनाप्रश्नशंकागर्हासम

मे॰ योवसंतने वीप्सामाननिषेधे ७ष्टरोगोपद्रवाकायेयोः व वास्याह्निकल्पोपसयोर्विनके॰
पादष्टरोगोसमन्नययेवविश्लेषेनानार्थांगतीतयोरपि वैस्यात्संवोधनेपादष्टरोगोष्ववथार॰
को॰ गो विनिग्रहेतियोगेवतथैवपादष्टरोगो निस्त्रयेमहतेहेनावव्याप्तिविनियोगयोः ईष
८१ दर्थेपरिभवेसुहृद्वाल्लेववनोपिव विज्ञानेथैववोपम्पनियोगपवाकाष्टरोगो स्नुवयारोगो
ववावनियोगेच विनिग्रहेषड्भागयोतदंतेवदाभागयोचतन्मावे संवत्सरौष्ठेभस्याय
वमिकषाष्निकमथ्यसोः म स्वष्टजायाभ्यार्थ्यमतिक्रान्तममहि७ म्नाःस्वरोगोपा
करुणोकोपसंतापयोरपि उः ईखभावनेकोपनितिषेधेवृनिश्चये साकल्पातीतयेभा
रूसंबोधनविषादयोः मज्जमाराहस्याख्यानस्तवष्टरोगार्थयोरपि तिरोनद्धौतियेगथे
नीवीसुगल्पयोसंतम ७रोग्रप्रथमेभुयोयिकारेव७नः७नः सियान्योन्यरहोथैव
पश्नेस्वरेपानेस्वरे श्रमितः पीयुसाकल्पसमावोभयतोभयतोनिके श्चप्रतःप्रथमे॰
वाग्रेपुरतः प्रथमायथयोः एवैषुः प्रातःकालेप्रातथैवगतवासरे ह हस्यात्संबोधने
पादष्टरोगोचविनिग्रहे नियोगेवहपापावऊत्सायामपिदृश्यते ह्लाविषादवशोके। ८१

प्रमेष्वपगमेस्त्रवयंपनित्यनित्वयोः अभीतोमहूरञ्जातेयीन्त्रमकर्मयोरपि इदानींवाकाभ्न्
घायांसप्रत्ययेवहव्यते नहिहेनेदिनमथेस्यानस्येवप्रतिवासरे सांप्रतंवाधनायैस्याद्विना
येवहूयते य ग्रयिप्रस्तावनेपयोन्तयासृबाधतेपिव ग्रयेक्रोधेविषादेवृसंभ्रमेस्मरणे
पिवंदिक्षामगतकहूयेचपदपदाद्वृत्तविस्मये मणेतायामपितू अमेम्रयानिकमथयोः
र रमकर्षेगतायथेगपराक्रतमावयोः उद्दीवापुभोगाद्दौविस्तारेंगीकृतावपि उम्विये
येवकेहूवनिनिश्चयनिषेधयोः पारस्यात्तवेताभावेवमेनेमायिसाकयोः इमूहूता
व्यानभागवीप्सालिंगलतोण दोषाख्यानेनिवसतेष्टजामात्याश्वभूषणे परांविभाव
प्रानितोमेपुथषेगो ग्रभिमताभिम्हवाग्येवविक्रमेचगतोज्जये प्रागपुराणेनिकटेप्रवं
यानीतमाविश्व स्वः प्रेत्यभूमिनाकेवाप्युतः स्वीकारमथयोः ग्रूतताहूविनार्थस्याल
ध्याध्यानिकटार्थयोः उररुररीचविस्तारेंगीकृतेत्रयम्न् नाकितिषेधेपमयोः माहं
प्राकाम्परशृते संभावेचप्रह्लतेचपुनरप्रथमेमते ग्रयिकारेचभेदेवतथापवातेर
पिव लकिलमाहस्वावाभ्रोयासंभाव्यानन्तयार्थयोः खलुस्याद्वाक्यभूषायांनिस्सावे

ज्ञेमाहुः स्वार्थयोरपि द्विपादग्रहणाद्धेतौ विशेषणत्वधारणे प्रसिद्धेहेतूपदेशेव संक्षेमासः
ययोरपि हीङ्गः स्वहेमावाख्यातौ विशादेविस्मयेव हेसंबोधनग्राह्यानेणसूययांवटप
तेहे संबोधनग्राह्यानेहोहोग्राह्येनयेनयोः ग्रहप्रशंसातिपर्यातियोगेचविनिग्रहे ग्रहो
यिगृहैवमाकेवककृताणार्थविस्मयेयोः संबोधनेप्रशंसायांविस्मयेपादग्रहणे ग्रसूयायो
विनकेस्यादाहतेपानियोगयोः ग्राह्यप्रश्नेविचारेवसहसाकल्पइष्यते विस्मयातेवसाटप
योगपशुसमृद्धिषु संबंधेवतयाहोहोग्राह्यविस्मयग्रहस्ययोः हेहेसंबोधनकृतो हेहो
पाहत्वयेनयोः ग्रहहेतस्नातेवदपरिक्लेशग्रहणयोः संबोधनेपिवानाहोपरिप्रश्नविः
चारयोः स्यस्मयातेकार्थवर्गः उत्पत्तितोपाद्याविसमासावतेमालाख्यान् भागुरिवर
रुचिराचन्द्रोपात्तिनरत्ववेदहरकोषान् सवलस्तुभोगाहलायुधयोवर्द्धनरमसपा
लकृत्कोषान् रुद्रामरत्नदत्तवयपंगाथयधरणिकोषा स्वहारवस्त्राभियानेत्रिकाण्डशेष
वेतनमालाश्च श्रीपिवहूरदोषंविषमप्रकाशांकोषवस्त्वविचार्य कात्यायनवामनवङ्गेगोः

मे॰ भिन्नार्थानि लिंगशास्त्राणि पाणिनिप्रमुखं शासनप्रमाणकाव्यादिकं वीक्ष्य षड्गात।
ग्रंथाकोशप्रमाणयनविख्यातकौशल्येनायम् मेदनिकरेणकोषः प्रहणकरहननार
को॰ वितः ॥ ❀ ॥ इतिमेदिनिकरकृतमनेकार्थकोषः शुभं भवतु लेखकपाठ
८२ कयोः शुभंभूयात् ॥ ❀ ॥ ❀ ॥ ❀ ॥ ॥

८२